

Brüssel, 2. juuli 2026
(OR. en)

11471/26

CULT 92
AUDIO 92
SOC 477
SUSTDEV 57
SAN 568
EDUC 322

SAATEMÄRKUSED

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Martine DEPREZ, direktor
Kättesaamise kuupäev:	2. juuli 2026
Saaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	COM(2026) 337 final
Teema:	KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE ELi kultuurivaldkonna töökava 2023–2026 kohta

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument COM(2026) 337 final.

Lisatud: COM(2026) 337 final

EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 2.7.2026
COM(2026) 337 final

**KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

ELi kultuurivaldkonna töökava 2023–2026 kohta

Sisukord

1. SISSEJUHATUS.....	2
2. TAUST	2
3. TÖÖKAVA – UURINGU PEAMISED TULEMUSED.....	3
3.1. Üldine tagasiside töökava kohta	4
3.2. Tähelepanekud töömeetodite kohta	4
4. ÜLEVAADE TEHTUD TÖÖST	5
4.1. Prioriteet a. Loovisikud ja kultuuritöötajad: kultuuri- ja loomesektori võimestamine	5
4.2. Prioriteet b. Rahva hüvanguks viljeldav kultuur: kultuurielus osalemise ja kultuuri rolli suurendamine ühiskonnas	10
4.3. Prioriteet c. Planeedi hüvanguks viljeldav kultuur: kultuuri mõjuvõimu vallandamine	13
4.4. Prioriteet d. Koosloomepartnerluste hüvanguks viljeldav kultuur: ELi välissuhete kultuurimõõtmel tugevdamine	17
5. PILK TULEVIKKU: JÄRGMINE KULTUURIVALDKONNA TÖÖKAVA	19
LISA.....	22

KOMISJONI ARUANNE

ELI KULTUURIVALDKONNA TÖÖKAVA 2023–2026 KOHTA

1. SISSEJUHATUS

Nõukogu resolutsioonis ELi kultuurivaldkonna töökava kohta aastateks 2023–2026¹ on esitatud poliitilise koostöö prioriteedid, mida rakendatakse liikmesriikide, komisjoni ja nõukogu eesistujariikide koostöö kaudu. Resolutsioonis kutsutakse komisjoni üles võtma 2026. aasta juuniks vastu lõpparuande töökava rakendamise kohta, tuginedes liikmesriikide vabatahtlikele kirjalikele seisukohtadele.

Käesolevas aruandes hinnatakse alates 2023. aasta jaanuarist tehtud edusamme, tuuakse esile peamised saavutused ja määratakse kindlaks tulevased prioriteedid 2026. aastale järgneva ajaks, et anda teavet nõukogus järgmise töökava üle peetavate arutelude jaoks. Vaatamata oma põhjalikkusele ei hõlma aruanne ELi kultuuripoliitika algatusi, mis ei ole seotud töökava temadega.

Aruande koostamiseks korraldas komisjon liikmesriikide seas sihtuuringu (3. veebruarist 19. märtsini 2026). See hõlmas andmete kogumist töökava rakendamise ja panuse kohta riikliku poliitika kujundamisse ning selle töömeetodite ja prioriteetide sobivuse kohta järgmiseks tsükliks². Uuringu tulemused on esitatud 1. lisas. Hindamisel tuginetakse ka komisjoni tööle, teabevahetusele teiste ELi institutsioonidega ning dialoogile kultuuri- ja loomesektoriga.

2. TAUST

Viimasel aastakümnel on ELi kultuurivaldkonna poliitikameetmed lähtunud sellistest dokumentidest nagu komisjoni Euroopa kultuurivaldkonna tegevuskavad,³ Euroopa kultuuripärandi tegevusraamistik,⁴ ühisteatis „Rahvusvaheliste kultuurisuhete ELi strateegia“⁵ ja alates 2002. aastast nõukogu mitmeaastased kultuurivaldkonna töökavad.

ELi kultuurivaldkonna töökava aastateks 2023–2026 koostati vastusena neljale olulisele arengusuunale, millel on olnud märkimisväärne mõju Euroopa kultuurimaastikule.

- *COVID-19 pandeemia*. Pandeemia on toonud esile kultuuri- ja loomesektori struktuurse haavatavuse, sealhulgas eelkõige loovisikute ebakindlad töötingimused, ebapiisava sotsiaalkaitse ja digitaalse lõhe kultuurielus osalemises.
- *Venemaa ebaseaduslik täiemahuline sissetung Ukrainasse*. See on otseselt ohustanud Ukraina kultuuripärandit, loovisikuid ja kultuuritöötajaid. Samuti on selle käigus kasutatud kultuuri relvana, õõnestades seeläbi ELi põhiväärtusi. Lisaks on see esile toonud kultuuri elutähtsa rolli ühiskonna vastupanuvõimes ja konfliktijärgses ülesehitustöös. Samuti on EL rõhutanud mitte ainult kultuuriväärtustega ebaseadusliku kauplemise vastase võitluse, vaid ka üldisemalt kultuurikoostöö tähtsust kui ELi solidaarsuse olulist mõõdet.
- *Kiire digiüleminek, mida kiirendab generatiivne tehisintellekt*. See on loonud võimalusi kultuuri- ja loomesektorile, kuid tekitanud ka probleeme loovisikute tasustamise ja intellektuaalomandi kaitse vallas. Samuti mõjutab see kultuurilist mitmekesisust ja Euroopa sisu leitavust internetis.
- *Süvenev kliimahädaolukord ja energiakriis*. Need probleemid on toonud esile kultuuri- ja loomesektori haavatavuse keskkonnohtude suhtes, määratledes samas nimetatud sektorid olulisteks strateegilisteks osalejateks kestlikkuse eesmärkide saavutamisel. Samal ajal on

¹ [Nõukogu resolutsioon ELi kultuurivaldkonna töökava kohta aastateks 2023–2026](#).

² Uuringu põhjal saadud esialgsed tulemused esitati 27. märtsil 2026 kultuurikomiteele Brüsselis.

³ Komisjoni teatised „Teatis Euroopa kultuurivaldkonna tegevuskava kohta üleilmastavas maailmas“ ja „Euroopa kultuurivaldkonna uus tegevuskava“.

⁴ [Euroopa kultuuripärandi tegevusraamistik](#).

⁵ [Ühisteatis „Rahvusvaheliste kultuurisuhete ELi strateegia“](#).

energiakriis rõhutanud pakilist vajadust minna üle kestlikele tavadele kõigis valdkondades, sealhulgas kultuuris.

Nende katsumuste taustal on kultuuri- ja loomesektor võidelnud märkimisväärselt rahaliste raskustega. Need mitmetahulised küsimused on seadnud ressursidele enneolematud nõudmised, sundides sektoreid kohandama tegevusmudeleid ja leidma uuenduslikke lahendusi vastupanuvõime suurendamiseks.

Programmi „Loov Euroopa“ on kasutatud ELi kultuurivaldkonna töökava elluviimiseks selle iga-aastaste tööprogrammide abil, millega toetatakse peamisi algatusi alates 2024. aastast. Töökava prioriteedid on lisatud peamistesse projektikonkurssidesse: iga-aastane kultuurikoostöö projektikonkurss; projektikonkursid Euroopa kultuuri- ja loomeorganisatsioonide võrgustikele ning esilekerkivatele loovisikutele mõeldud Euroopa platvormidele, mille tulemusel on välja valitud 39 võrgustikku ja 19 platvormi, mis rakendavad töökava prioriteetide saavutamisele otseselt kaasa aitavaid tööpakette ja meetmeid.

ELi institutsioonide tasandil on 2024. aastal alanud perioodi iseloomustanud Euroopa Parlamendi ja Euroopa Komisjoni uute volituste algus. Komisjoni poliitilistes suunistes⁶ ja Euroopa Ülemkogu uues strateegilises tegevuskavas⁷ määrati kindlaks ELi tegevuse üldine suund. Selle taustaks on suurenenud ülemaailmsed geopolitilised pinged, kasvav oht demokraatlikele väärtustele, üha muutlikumad turud, millel on tagajärjed Euroopa majandusele, ja tehisintellekti kiire esiletõus. Nendes strateegilistes raamistikes pannakse suurt rõhku demokraatialle, vastupanuvõimele, jõukusele, konkurentsivõimele, julgeolekule ja ELi ülemaailmsele rollile.

Vastusena nõukogu üleskutsele ning Euroopa Parlamendi ja sidusrühmade üleskutsetele esitas komisjon oma uue ametiaja esimesel aastal uue ELi kultuurivaldkonna strateegilise raamistiku – **Euroopa kultuurikompassi**⁸ (november 2025). Selles sõnastatakse visioon, mis seab kultuuri ELi poliitikakujundamise keskmesse ja viib kultuuripoliitika ELi laiemate poliitiliste prioriteetidega kooskõlla. Kultuurikompass aitab Euroopa kultuuri- ja loomesektoril jõudsalt areneda nii Euroopas kui ka üleilmsel tasandil. Selleks keskendutakse peamistele valdkondadele, sealhulgas kunstilisele vabadusele, kultuuri kättesaadavusele, töötingimustele kultuuri- ja loomesektoris, vastupanuvõimele, konkurentsivõimele, tehisintellektiga kohanemisele ja rahvusvahelistele kultuurisuhetele.

Kultuurikompass on kooskõlas komisjoni ettepanekuga uue mitmeaastase finantsraamistiku kohta, mis seda veelgi tugevdab, nagu eelkõige kavandatav programm „AgoraEU“, samuti muud vahendid, nagu Euroopa konkurentsivõime fond, mis kinnitab kavatsust suurendada ELi investeeringuid kultuuri.

Regulatiivsel tasandil on alates 2022. aastast vastu võetud pöördelistel digivaldkonna õigusaktidel, eelkõige digiteenuste määruel, digiturgude määruel ja tehisintellektimääruel olnud ulatuslik mõju kõigis sektorites, sealhulgas kultuurisektoris. Eri tasanditel ja oma kohaldamisalas aitavad need kujundada turvalisemat, läbipaistvamat ja õiglasemat digikeskkonda. Samuti toetavad need kultuuri- ja loomemajandust ning loovisikute õigusi.

Mitmepoolsel tasandil on kultuur tõusnud esile sellistel foorumitel nagu G7,⁹ G20¹⁰ ja UNESCO,¹¹ kus seda mitte ainult ei tunnustata olulise prioriteedina omaette, vaid ka demokraatia, ühtekuuluvuse, konkurentsivõime ja Euroopa ülemaailmse positsiooni valdkondadevahelise võimaldajana.

3. TÖÖKAVA – UURINGU PEAMISED TULEMUSED

ELi kultuurivaldkonna töökava aastateks 2023–2026 on jätkuvalt peamine vahend, mis suunab liikmesriikidevahelist poliitilist koostööd ELi tasandil. Selles on sätestatud juhtpõhimõtted, neli üldist

⁶ [Poliitilised suunised 2024–2029 |Euroopa Komisjon.](#)

⁷ [Strateegiline tegevuskava 2024–2029.](#)

⁸ [Euroopa kultuurikompass – kultuur ja loovus.](#)

⁹ [2024 Italy.](#)

¹⁰ [2023 India, 2024 Brazil, 2025 South Africa.](#)

¹¹ [MONDIACULT Declaration 2022](#) ja [MONDIACULT 2025 Outcome Document.](#)

prioriteeti¹² ja 21 temaatilist meetet. Poliitika sidususe ja eelmise töökavaga (2019–2022) järjepidevuse tagamiseks oli kavandatud mitu meetet. Järgnev hinnang põhineb liikmesriikide vastustel uuringu küsitlusele, mis sisaldas nii hindavaid kui ka avatud vastusega küsimusi.

3.1. Üldine tagasiside töökava kohta

Liikmesriigid¹³ andsid töökavale kui Euroopa kultuurikoostööd suunavale asjakohasele ja strateegilisele raamistikule positiivse hinnangu. Suurim üksmeel valitses töökava üldiste prioriteetide¹² osas, kus selge enamus oli täielikult nõus, et need on asjakohased. 21 teema kohta olid vastajad üldiselt nõus, et need on olulised, kuid paljud märkisid, et neid oleks saanud veelgi täpsustada.

Töökava rakendamine vastas suures osas liikmesriikide ootustele. Poliitilise mõju osas nõustusid küsitlusele vastanud, et töökavas võeti arvesse riikliku kultuuripoliitika kujundamise olemasolevaid valdkondi ja laiendati poliitilisi tegevuskavasid, et lisada uusi teemasid. Kvalitatiivsed vastused kinnitasid, et sellised väljundid nagu avatud koordineerimise meetodi aruanded ja vastastikune õppimine toetasid tõenditel põhinevat poliitikakujundamist, tugevdasid ministeeriumidevahelist koostööd ja neid võeti arvesse riiklikes strateegiates, näiteks sellistes valdkondades nagu kultuur ja tervishoid, kestlikkus ja loovisikute töötajad.

Töökava aitas suurendada ka kultuuri tunnustamist kõigis poliitikavaldkondades, kusjuures valdav enamik vastanutest nõustus, et see tõhustab kultuuri rolli teistes sektorites. Hinnang sellele panusele oli siiski sagedamini pigem osaline kui täielik nõusolek, mis kajastab jätkuvaid probleeme valdkondadevahelise integratsiooni süvendamisel.

Hoolimata nendest positiivsetest järeldustest täheldati mõningaid piiranguid. Liikmesriigid tõstsid esile, et see, kuidas ELi prioriteetid väljenduvad riikide konkreetsetes tulemustes, on ebaühtlane. Nad viitasid korduvatele probleemidele, nagu piiratud nähtavus ja meetmete järelmeetmed, ebapiisav keskendumine rakendamisele ning vajadus suurema järjepidevuse järele kõikide vahendite puhul. Mitmes vastuses rõhutati ka seda, kui oluline on säilitada sihipärane töökava, millel on selged prioriteetid ja käegakatsutav lisaväärtus.

3.2. Tähelepanekud töömeetodite kohta

Töökava vahendeid peeti üldiselt poliitikakujundamisele kaasaaitamiseks sobivaks, kusjuures avatud koordineerimise meetodi tööriistad said eriti kõrge hinnangu ja paistsid silma kui kõige tõhusam koostöövahend. Kvalitatiivne tagasiside tõi esile avatud koordineerimise meetodi tööriistade suure lisaväärtuse vastastikuse õppimise võimaldamisel, teadmiste vahetamisel ja poliitika seisukohast oluliste väljundite väljatöötamisel ning samal ajal ka liikmesriikides püsivate eksperdivõrgustike loomisel. Avatud koordineerimise meetodi tööriistad peeti kõige tõhusamaks, kui neil olid selged volitused, piisavalt sihipärased teemad ning rakendamise ja poliitika- ja rahastamisvahenditega otseselt seotud väljundid. Kuid vastajad nimetasid probleemidena näiteks liiga laiu volitusi, suurt töökoormust (sealhulgas halduskoormust) ja raskusi sektoriülese osalemise tagamisel. Mõned vastajad täheldasid ka korralduslikke ebakõlasid, sealhulgas koosolekute ebaühtlast arvu ja viivitusi tulemuste esitamisel.

Vastastikust õppimist¹⁴ hinnati kõrgelt praktiliste ja ülekantavate lähenemisviiside pakkumise ning riiklikul tasandil rakendamise toetamise eest. Seminare hinnati samuti positiivselt, kuigi veidi madalamalt, ning nende tulemuslikkus sõltus nende teemast ja järelmeetmetest.

Muude meetmete kohta anti rohkem vastakaid hinnanguid. Mõttekoja koosolekud ja kokkuvõtete tegemise seminarid pälvisid vähem toetust, kusjuures viimaseid peetakse sageli nende lisaväärtusega

¹² a) Loovisikud ja kultuuritöötajad: kultuuri- ja loomesektori võimestamine, b) rahva hüvanguks viljeldav kultuur: kultuurielus osalemise ja kultuuri rolli suurendamine ühiskonnas, c) planeedi hüvanguks viljeldav kultuur: kultuuri mõjuvõimu vallandamine, d) koosloomepartnerluse hüvanguks viljeldav kultuur: ELi välissuhete kultuurimõõtmel tugevdamine.

¹³ Uuringule vastas 26 ELi liikmesriiki.

¹⁴ Seoses järgmiste töökava meetmetega: „Kultuur ja demokraatia edendamine: kultuurilise kodakondsuse suunas liikumine Euroopas“, „Pärandi kaitsmine loodusõnnetuste ja inimtegevusest tingitud õnnetuste eest“, „Kultuuripärandi säilitamine ning kohaliku kultuuri- ja loomesektori võimestamine Ukrainas“.

võrreldes ebaproportsionaalselt koormavaks. Komisjoni juhitud eksperdirühmi hinnati üldiselt positiivselt.

Töömeetodite lõikes kutsusid liikmesriigid järjepidevalt üles parandama järeelmeetmeid ja rakendamist. See hõlmas selgemaid seoseid arutelude ja konkreetsete tulemuste vahel, tulemuste paremat levitamist ning sisutihedamaid ja kättesaadavamaid väljundeid. Samuti toetati jõuliselt hübriidosaluse vormide laiendamist ja piisavate vahendite tagamist kaasamiseks. Vastastikust õppimist tõsteti eraldi esile kui formaati, mida saaks ulatuslikumalt kasutada.

Kuigi töömeetodeid peetakse üldiselt asjakohaseks ja kasulikuks, saaks nende tõhusust veelgi suurendada sihipärasema keskendatuse, parema koordineerimise ja suurema rõhuasetusega väljundite muutmisele käegakatsutavateks poliitilisteks tulemusteks.

4. ÜLEVAADE TEHTUD TÖÖST

Selles peatükis kirjeldatakse töökava rakendamist iga prioriteedi ja selle 21 temaatilise meetme raames, hinnates edusamme ja peamisi tulemusi. Samuti tuuakse selles näiteid liikmesriikide tasandil võetud seonduvate meetmete kohta. Üldiselt on meetmeid rakendatud kavakohaselt, kuid kavandatud väljundite suure arvu tõttu ning keerulist geopoliitilist ja poliitilist konteksti silmas pidades osutusid vajalikuks mõned kohandused.

4.1. Prioriteet a. Loovisikud ja kultuuritöötajad: kultuuri- ja loomesektori võimestamine

1) Loovisikute, kultuuri- ja loometöötajate staatus ja töötingimused

Loovisikute töötingimused on jätkuvalt ELi tegevuskava kindel prioriteet, mida käsitletakse ELi kultuurivaldkonna töökavas, ministrite aruteludes, Euroopa Parlamendi algatusraportis¹⁵ ning komisjoni ja liikmesriikide koostöös. Alates 2025. aasta lõpust on seda täiendavalt toetanud Euroopa kultuurikompass.

Komisjon aitas luua avatud koordineerimise meetodi eksperdirühma, mis koosnes kõigi 27 ELi liikmesriigi kultuuri- ja tööhõive- ning sotsiaalministeeriumide ekspertidest. Eksperdirühm uuris mitmesuguseid asjakohaseid teemasid, sealhulgas loovisiku staatust ja sotsiaalkindlustust, õiglasi tavaid, oskusi ning elukestvat õpet ja kunstilist vabadust, ning esitas 2023. aasta juulis oma aruande ja soovitusel¹⁶. Tulemuste põhjal loodi platvormil CreativesUnite jaotis „This is How We Work“ (Kuidas me töötame),¹⁷ mis pakub faktilist teavet ja võrdlusandmeid liikmesriikide õigusraamistike, sealhulgas sotsiaalkindlustuse ja töösuhete kohta.

Avatud koordineerimise meetodi eksperdirühma peamine soovitus oli „luua loovisikute ning loometöötajate töötingimuste ELi raamistik“. 2023. aasta novembris võttis Euroopa Parlament vastu omaalgatusliku seadusandliku resolutsiooni, milles kutsuti üles sellist raamistikku kehtestama.

2024. aasta mais korraldas eesistujariik Belgia loovisikute töötingimuste teemalise seminari ning komisjon korraldas koos avatud koordineerimise meetodi eksperdirühmaga tehnilise seminari. Vahepeal korraldas Euroopa Tööjõuamet (ELA) seminari deklareerimata töö kohta kultuurisektoris ja avaldas aruande¹⁸. Vanemtööinspektorite komitee algatas uurimise võimalike probleemide kohta, mis on seotud ELi töötavishoiu ja tööohutuse alaste õigusaktide täitmise tagamisega (aruanne võeti vastu 2025. aasta novembris). 2024. aasta juunis korraldas ELi rahastatav võrgustik „MoveS“ (keskendub vaba liikumise ja sotsiaalkindlustuse koordineerimisele) veebiseminari teemal „Töötajate liikuvus ja sotsiaalkindlustusprobleemid loovisikute puhul“. 2024. aasta oktoobris kutsus komisjon kokku

¹⁵ [2022/2047\(INI\)](#).

¹⁶ [The status and working conditions of artists and cultural and creative professionals – Euroopa Liidu Väljaannete Talitus](#).

¹⁷ <https://creativesunite.eu/work-condition/>.

¹⁸ [Creative sectors: ELA study reveals precarious working conditions and undeclared labour | Euroopa Tööjõuamet](#).

audiovisuaalsektori ja etenduskunstide sektori sotsiaalpartnerite ühiskoosoleku, et teha kindlaks lüngad ELi õigusnormide kohaldamisel seoses loovisikute ja kultuuritöötajate tööhõive olukorraga. 2024. aasta novembris arutasid töösuhete valdkonna peadirektorid (liikmesriikide tööõiguse valdkonna ametnikud) tööõiguse rakendamise seotud probleeme, keskendudes loovisiku staatusele ja vahetades riikide tavasid.

2025. aasta mais korraldas komisjon loovisikute ja kultuuritöötajate sotsiaalkaitset käsitleva vastastikuse õppimise seminari, mis tõi kokku liikmesriikide sotsiaalkindlustusasutused ja kultuuriministriumid, ning avaldas seejärel aruande¹⁹. Samal kuul võttis nõukogu vastu järeldused noorte loovisikute ning kultuuri- ja loometöötajate toetamise kohta karjääri alustamisel²⁰, keskendudes ebakindlatele töötingimustele, piiratud ärialaoskustele ja õiglasele töötasule. Järeldustes kutsutakse üles „edendama noorte loovisikute ning kultuuri- ja loometöötajate sotsiaalse ja kutsealase olukorra jaoks sobivaid tingimusi“.

Vastuseks Euroopa Parlamendi resolutsioonile korraldas komisjon 2025. aasta detsembris sidusrühmadega kõrgetasemelise ümarlao loovisikute töötingimuste teemal. Sellele järgnes 2026. aasta juunis Brüsselis konverents, kus samuti käsitleti loovisikute töötingimusi ja mis korraldati koostöös komisjoniga projekti Creative FLIP²¹ kaudu.

Kultuurikompass jätkab selle prioriteedi edendamist, tehes ettepaneku töötada 2027. aastal koostöös sotsiaalpartnerite ning kultuuri- ja loomesektoriga välja ELi loovisikute harta. Hartas tuleks kirjeldada „aluspõhimõtteid, suuniseid ja kohustusi seoses õiglase töötingimustega neis sektorites“ ning suurendada „nõuete järgimist ja aruandekohustust, eelkõige ELi kultuurirahastuse saajate poolt“. Komisjon alustas ettevalmistusi 2026. aastal.

Liikmesriikide uuringu kohaselt hõlmavad loovisikute töötingimuste parandamiseks rakendatud riiklikud meetmed õigusreforme (nt õigusaktide eelnõud, õigusaktide muudatused ja uued sotsiaalkaitse või majandusliku toetuse kavad) ja haldusvahendeid (nt loovisikute register või iseenda tööandjast loovisikute ja vabakutseliste loovisikute staatus). Üks silmapaistev näide on Iirimaa kunstivaldkonna põhisissetuleku kava, mis on nüüd muudetud alaliseks.

2) Kunstiline vabadus

Töökavas tunnustatakse kunstilist vabadust kultuuritöö keskse osana ning olulise seosena kultuuri ja demokraatia vahel. Kunstiline vabadus seisab nüüd silmitsi uute ja üha keerulisemate probleemidega. Nõukogu tunnistas, et kogu ELis on vaja ühiseid jõupingutusi.

Rootsi eesistumise ajal (2023. aasta esimesel poolel) edendati neid prioriteete kõrgetasemelise konverentsiga „Vabadus luua – Euroopa Liidu konverents kunstilise vabaduse ning kultuuri- ja loomemajanduse teemal“ (16.–17. veebruar, Umeå, Rootsi) ning nõukogu järeldustega ohus olevate ja ümber asuma sunnitud loovisikute kohta (vastu võetud 16. mail). Eesistujariigi konverents tõi kokku ELi institutsioonide, kodanikuühiskonna ja kunstisektori esindajad, et arutada loomevabadust. Põhiteemad olid sõnavabadus, kõrvalejätmine kunstist, ümber asuma sunnitud loovisikud ja ohus olevad loovisikud ning kultuuri- ja loomesektori õitsenguks vajalikud tingimused. Nõukogu järeldustes kinnitati loovisikute olulist rolli ühiskonna ja üksikisikute elus, arengus ja vastupanuvõimes ning rõhutati vajadust kaitsta loovust ähvarduste või vägivalla eest, mis seavad loovisikud nende loometöö tõttu ohtu. Lisaks pakuti nõukogu järeldustes välja praktilised meetmed, sealhulgas nn pagulaslinnad, hädaolukorra elukohad ja lõimumine kohalikesse kogukondadesse.

Sellele järgnenud aastatel on kunstiline vabadus olnud nõukogu kultuuritöös esikohal:

- Hispaania eesistumise ajal (2023. aasta teine pool) võtsid ELi kultuuriministrid mitteametlikul kohtumisel vastu Cácerese deklaratsiooni²²;

¹⁹ [Mutual learning on inclusive social protection for artists and creative workers – Euroopa Komisjon.](#)

²⁰ [Nõukogu järeldused, mis käsitlevad noorte kunstnike ning kultuuri- ja loometöötajate toetamist karjääri alustamisel.](#)

²¹ [Finance, Learning, Innovation & Intellectual Property Rights for the CCSI.](#)

²² [Cáceres Declaration.](#)

- Belgia eesistumise ajal (2024. aasta esimene pool) oli Euroopa meediavabaduse määruse²³ vastuvõtmine – kuigi see ei kuulunud hariduse, noorte, kultuuri ja spordi nõukogu pädevusse – oluline saavutus, millel on mõju sõnavabadusele;
- Ungari eesistumise ajal (2024. aasta teine pool) võttis nõukogu vastu järeldused kultuurile juurdepääsu parandamise ja edendamise kohta,²⁴ mille sätted aitavad kaitsta ja edendada kunstilist vabadust;
- Poola eesistumise ajal (2025. aasta esimene pool) võttis nõukogu vastu järeldused noorte loovisikute ning kultuuri- ja loometöötajate toetamise kohta karjääri alustamisel²⁰;
- Taani eesistumise ajal (2025. aasta teine pool) võttis nõukogu vastu järeldused kultuuri, kultuuripärandi ja audiovisuaalteoste strateegilise rolli kohta Euroopa väärtuste ja demokraatliku vastupanuvõime kaitsmisel²⁵.

Euroopa kultuurikompassi käsitlusviis põhineb õigustel ja selles tunnistatakse, et kunstiline vabadus on elujõuliste demokraatlike ühiskondade ja oma väärtusi kaitsva vastupanuvõimelise Euroopa alus. Kultuurikompassi peamise juhtmeetmena kuulutati välja uus perioodiline aruanne kultuuri olukorra kohta ELis, milles keskendutakse loovisikute kogemustele seoses kunstilise vabadusega. Lisaks kutsutakse kompassis üles kaitsma kunstilist vabadust ELi praeguse ja tulevase poliitika ja programmide kaudu, sealhulgas tulevase programmi AgoraEU raames, mis on osa ELi järgmisest pikaajalisest eelarvest. Liikmesriike ja ELi institutsioone julgustatakse tagama, et nende poliitika, õigusraamistikud ja haldustavad toetavad vaba kunstiloomet, eneseväljendust ja kultuuriringlust. Kultuurikompassiga samal päeval vastu võetud Euroopa demokraatia kaitsekiibi algatuse²⁶ eesmärk on kaitsta ja edendada demokraatiat ja ühiskonna vastupanuvõimet pikas perspektiivis.

Uuringu kohaselt teatasid liikmesriigid riiklikul tasandil esmase vastusena seadusandliku tegevusega mitteseotud algatustest, sealhulgas konverentsidest, strateegiatest ja loomevabaduse kaitsemeetmetest avaliku sektori programmitöös või kultuuri rahastamises, samuti sihtotstarbelistest programmidest, nagu „Safe to Create“ ning ohus olevate ja ümber asuma sunnitud loovisikute toetamine linnades.

3) Kultuuri- ja loomesektori digiülemineku soodustamine

Digiüleminek oli jätkuvalt üks ELi kultuuripoliitika alase koostöö keskseid teemasid. Belgia eesistumise ajal toimunud kahepäevasel konverentsil kultuuri- ja loomesektori digiülemineku teemal pöörati erilist tähelepanu andmepõhisele publiku kaasamisele. Peamine saavutus oli Genti manifest,²⁷ mille tulemusel loodi Euroopa poliitikafoorum andmepõhiseks publikusuhete arendamiseks kultuuri- ja loomesektoris.

2025. aasta mais võttis nõukogu vastu järeldused,²⁸ milles kutsutakse üles kultuuri- ja loomesektorit võimestama andmepõhise publikusuhete arendamise, oskuste parandamise, teabevahetuse ja toetava poliitikaraamistiku kaudu.

Järelmeetmena avaldas foorum 2026. aasta märtsis poliitikadokumendi,²⁹ milles esitati komisjonile ja liikmesriikidele soovitusel andmepädevuse tugevdamiseks kultuuri- ja loomesektoris, standarditud publikumõõdikute väljatöötamiseks ja rakendamiseks ning andmepõhist publiku kaasamist hõlbustavate vahendite kasutuselevõtuks.

Kultuurikompass toetab seda prioriteeti, pakkudes välja meetmeid andmete kogumise ja analüüsi parandamiseks (kultuuriandmekeskus, kultuuri olukorda käsitlev aruanne), digitehnoloogia ja tehisintellekti rakendamiseks kultuuri- ja loomesektoris ning -majanduses ning kultuuripärandi ühtse Euroopa andmeruumi edasiarendamiseks. Mitmes ELi kultuuriministrite arutelus nii ametlikel

²³ [Määrus \(EL\) 2024/1083](#).

²⁴ [Nõukogu järeldused kultuurile juurdepääsu parandamise ja edendamise kohta](#).

²⁵ [Nõukogu järeldused kultuuri, kultuuripärandi ja audiovisuaalteoste strateegilise rolli kohta Euroopa väärtuste ja demokraatliku vastupanuvõime kaitsmisel](#).

²⁶ [JOIN\(2025\) 791 final](#).

²⁷ [The Ghent Manifesto](#).

²⁸ [Nõukogu järeldused, milles käsitletakse kultuuri- ja loomesektori võimestamist andmepõhise publikusuhete arendamise kaudu](#).

²⁹ [Naar datagedreven publieksontwikkeling in Europa | Departement Cultuur, Jeugd & Media](#).

kohtumistel kui ka roteeruvate eesistujariikide korraldatud mitteametlikel kohtumistel on keskendunud digiüleminekule, eelkõige tehisintellektile. See hõlmab kultuuriministrite mitteametlikku kohtumist Nikosias 1.–2. juunil, kus muude teemade hulgas keskenduti kultuurilistele õigustele, loovusele ja tehisintellektile.

Uuringus nimetasid liikmesriigid rahastamisalgatusi peamiste näidetena töökava perioodil riigi tasandil rakendatud meetmetest ning mainisid mitmel korral riikliku taaste- ja vastupidavuskava vahendeid, millega toetati kultuuri- ja loomesektori digi- ja rohepööret. Oluline valdkond oli kultuuripärandi digiteerimine³⁰.

4) Kultuuri- ja loomesektori rohepöörde soodustamine, pöörates erilist tähelepanu energiakriisile

2023. aasta esimesel kuul kuul viis eesistujariik Rootsi kultuurikomitees läbi kokkuvõtete tegemise seminari, et hinnata energiakriisi mõju kultuuri- ja loomesektorile. Tulemused võeti kokku eesistujariigi dokumendis³¹. See toimus pärast energiahindade järsku tõusu, millel oli ja on jätkuvalt märkimisväärne rahaline mõju kultuuri- ja loomesektorile, muutes nende tegevuse kulustruktuuri. Eesistujariigi dokumendis analüüsiti kultuuripärandit ja energiatõhusust, käsitleti hoonete energiatõhususe direktiivi³² ning toodi näiteid ELi ja liikmesriikide toetusmeetmete kohta teadmiste ja heade tavade jagamise eesmärgil. 2023. aasta septembris toimus komisjoni ja kultuurisektori vahel struktureeritud dialoog „Voices of Culture“, et arutada, kuidas need sektorid edendavad rohepööret, tulles samal ajal toime energiakriisiga³³.

Avatud koordinatsiooni meetodi töörühm „Kultuuri- ja loomesektori rohepöörde stimuleerimine, pöörates erilist tähelepanu energiakriisile“ alustas tööd 2024. aasta aprillis Iirimaa (keskkond) ja Itaalia (kultuur) kaasjuhtimisel. Rühm tõi kokku 42 eksperti 22 liikmesriigist nii kultuuri- kui ka kliima- ja keskkonnaministriumidest. Sellel oli kaks eesmärki: laiendada tõestatud häid tavasid ja vahendeid, et toetada kultuuri- ja loomesektori keskkonnahoidlikumaks muutmise püüet, rõhutades samal ajal kultuuri alatunnustatud rolli, mis võimaldab muuta mõtteviisi, mis on vajalik õiglaseks, kaasavaks ja võrdseks rohepöördeks. Ekspertide töö tugines varasematele avatud koordinatsiooni meetodi aruannetele ja ELi uuringutele, välistele erialateadmistele ja kahele sihtotstarbelisele uuringule. See võeti kokku aruandes „Creative shifts: Empowering culture for sustainable living“, mis kuulutati välja Mondiaculti konverentsil Barcelonas (2025. aasta septembris) ja avaldati 2025. aasta detsembris³⁴.

Aruanne näitab, kuidas kultuuri- ja loomesektor juba avaldavad mõju energiasäästu, kliimamuutustega kohanemise, ringmajanduse tavade ja kestliku liikuvuse kaudu. See sisaldab soovitusi, kuidas parandada olemasolevate vahendite ja andmete kasutamist teadlike otsuste tegemiseks, laiendada tõestatud heade tavade rakendamist, stimuleerida meetmeid sihipärase poliitika ja institutsioonilise toetuse kaudu, tõhustada teadmiste jagamist kogu Euroopas ning integreerida kultuur paremini riiklikesse ja ELi kliimastrateegiatesse. Avatud koordinatsiooni meetodi eksperdid jätkavad teabe levitamist riiklikul tasandil, aitamaks tagada, et aruandes esitatud soovitusi võetakse poliitikameetmetes arvesse. Euroopa kultuurikompassis rõhutatakse vajadust tegeleda kliimamuutuste ja keskkonnakestlikkusega loominguliste võimaluste kaudu, pidades seda peamiseks tegevusvaldkonnaks.

Liikmesriikide sõnul on see avatud koordinatsiooni meetod mõjutanud poliitika- ja rahastamisprioriteete, innustades looma kultuuri- ja loomesektori kestlike tavade riiklikke rahastamiskavasid ning aidates kaasa kultuuriasutuste ja kultuuripärandi kliimastrateegiate väljatöötamisele, tugevdades seeläbi kultuuri rolli keskkonnaeesmärkide saavutamisel.

³⁰ [Recovery and Resilience Scoreboard – Thematic Analysis – Culture and Creative Industries.pdf](#).

³¹ [Stocktaking on the energy crisis – Final Presidency note 8649/23](#).

³² [EL/2024/1275](#).

³³ [Voices of culture brainstorming report: Culture and creative sectors and industries driving green transition and facing the energy crisis](#).

³⁴ [Creative shifts – Euroopa Liidu Väljaannete Talitus](#).

5) Kultuuri- ja loomemõõtmise tugevdamine Euroopa videomängude sektoris

Euroopa videomängude sektor on pälvinud üha enam tunnustust oma kultuurilise ja majandusliku potentsiaali eest, mis on ajendanud võtma sihipäraseid meetmeid ELi tasandil. 2024. aastal korraldas komisjon neli ümarlauda, et uurida i) mängimise majanduslikku ja kultuurilist tähtsust nii mängutööstuses kui ka väljaspool seda; ii) oskuste ja innovatsiooni puudujääke sektoris; iii) investeerimisvajadusi ja olemasolevaid rahalisi vahendeid ning iv) riikide ja piirkondade tegevuspõhimõtteid/tavasid ja vastastikust õppimist. Aruteludes, kus osales üle 50 liikmesriikide haldusasutuste, akadeemiliste ringkondade ja äri sektori esindaja, rõhutati vajadust veelgi enam tunnustada videomängude kultuurilist ja majanduslikku väärtust, parandada oskuste arendamist, suurendada tehnoloogilise innovatsiooni võimalusi ning tugevdada avaliku ja erasektori koostööd. See protsess aitas komisjonil kindlaks teha liikmesriikide peamised sidusrühmad, millele järgnesid sektoriga seotud konsultatsioonid. Samuti oli see alus komisjoni peamisele videomänge käsitlevale turu-uuringule³⁵ ja andis kasulikku teavet tööstusharu poliitiliste vajaduste kohta.

2023. aasta novembris võtsid kultuuriministrid vastu nõukogu järeldused,³⁶ milles lepiti kokku, et tugevdatakse videomängude sektori kultuuri- ja loomemõõdet Euroopas, ning tunnistati selle võimalusi kultuurisisu ning Euroopa loominguks, pärandi ja ajaloo rikkuse edastamisel.

Liikmesriikide poolt videomängude sektori edendamiseks võetud meetmete hulka kuuluvad näiteks videomänguprojektide maksusoodustused ja rahastamiskavad. Mõned näited nendest meetmetest on seotud kultuuripärandit (muuseumide, objektide) edendavate projektidega ning arendajate, autorite ja traditsiooniliste loovisikute valdkondadele koostööga. Meetmed, mis ei ole seotud rahastamisega, hõlmavad näiteks parlamendi aruandlust videomängupoliitika kohta ning dialoogi tööstuse esindajatega.

6) Nõukogu järeldused kultuuri- ja loomesektori taastamise, vastupanuvõime ja kestlikkuse kohta – rakendamise kokkuvõte

2021. aasta mais, aasta pärast COVID-19 pandeemia puhangut, kiitis nõukogu Portugali eesistumise ajal heaks järeldused kultuuri- ja loomesektori taastamise, vastupanuvõime ja kestlikkuse kohta, rõhutades vajadust võtta meetmeid nende toetamiseks kriisi ajal ja pärast seda. Seejärel tehti Rootsi ja Hispaania eesistumise ajal kokkuvõtte nende järelduste rakendamisest, vahetades nõukogu kultuurikomitee 2023. aasta märtsi koosolekul teavet liikmesriikide ja komisjoni vahel ning andes eesistujariigi päringutele kirjaliku vastuse.

Kriisi ajal toetati kohandatud toetuste abil otseüritusi, digiprojekte ja vabakutselisi kogu Euroopas. Samal ajal muutsid ühtlustatud protsessid, nagu tagastamatu abi, digitaalsed taotlusportaalid ja väiksemad dokumenteerimismõõdet, rahastamise kättesaadavamaks. Näiteks suurendati programmi „Loov Euroopa“ rahastamist 67 %, 1,46 miljardilt eurolt 2014.–2020. aastal 2,44 miljardi euroni 2021.–2027. aastal, et toetada majanduse taastamiseks tehtavaid jõupingutusi. Riiklikud algatused tugevdasid vastupanuvõimet veelgi loovisiku statuutide kaudu, mille eesmärk on parandada vabakutseliste kaitset, töötushüvitisi, maksuvabastusi ja sotsiaalkindlustuse moratooriume. Liikuvust hõlbustasid ka lihtsustatud piiriüleised reisiprotseduurid ja maksusuunised. Toetati või stimuleeriti ka ürituste digitaalset voogedastust.

Liikmesriigid on digi- ja rohepöörde ning kultuuri- ja loomesektori vastupanuvõime toetamiseks kasutanud taaste- ja vastupidavusraha. Peamised vastuvõetud meetmed hõlmavad reforme, näiteks loovisikute staatuse kohta; investeringuid teatrite, muuseumiarhiivide ja teiste kultuurivaldkonna ettevõtjate tehnoloogilistesse uuendustesse; toetust kultuuripärandi digiteerimiseks, renoveerimiseks, et parandada kultuurihoonete energiatõhusust, ökoloogilisteks tavadeks ja võimearenduseks. Lisaks on mõned liikmesriigid kavandanud uuenduslikke meetmeid, et kasutada kultuuri mõjuvõimu sotsiaalse sidususe ja heaolu saavutamiseks³⁷. Sellised vahendid nagu komisjoni rahastamise juhend CultureEU³⁸ on parandanud ELi rahastamise läbipaistvust ja kättesaadavust. Komisjon on

³⁵ [The European media industry outlook – Euroopa Liidu Väljaannete Talitus.](#)

³⁶ [Nõukogu järeldused, milles käsitletakse kultuuri- ja loomemõõtmise tugevdamist Euroopa videomängude sektoris.](#)

³⁷ [Recovery and Resilience Facility Thematic analysis: Culture and Creative Industries.](#)

³⁸ [Discover funding opportunities for the Cultural and Creative Sectors – Culture and Creativity.](#)

suurendanud liikuvust programmi „Culture Moves Europe“³⁹ kaudu ja jaganud võimalusi selliste platvormide kaudu nagu CreativesUnite.

7) Nõukogu järeldused, mis käsitlevad kultuurivahetuse tugevdamist loovisikute ning kultuuri- ja loometöötajate liikuvuse ning mitmekeelsuse kaudu digiajastul – rakendamise kokkuvõtte

Kokkuvõtte tegemiseks kõnealuste nõukogu järelduste rakendamise kohta liikmesriikides ja ELi tasandil algatas eesistujariik Poola veebiküsitlused, et koguda teavet asjakohaste meetmete kohta alates 2022. aastast.

Peaaegu kõik liikmesriigid teatasid, et neil on olemas riiklikud kavad, nagu residentuurid, reisitoetused ja stipendiumid, mille eesmärk on edendada ülemaailmset koostööd kunsti, muusika ja kirjanduse valdkonnas. ELi tasandil on programmist „Culture Moves Europe“ (mida rahastatakse programmi „Loov Euroopa“ raames) saanud loovisikute peamine liikuvusvõimalus tänu selle ligipääsetavatele jooksvatele projektikonkurssidele ja keskendumisele uutele talentidele. Liikmesriigid ja komisjon edendavad liikuvust veelgi vastastikuste ürituste ja programmi „Loov Euroopa“ teabepunktide kaudu. Siiski on endiselt probleeme, sealhulgas vähene teadlikkus, killustatud teave, majanduslikud tõkked, raskused seoses viisadega, haldustakistused ja keelelüngad, mis kõik nõuavad kohandatud lahendusi. Kokkuvõttes dokumendis kutsutakse üles looma suuremat koostööd programmide „Erasmus+“ ja „Loov Euroopa“ vahel ning tegema jõupingutusi mitmekeelsuse tugevdamiseks hariduse, tehisintellektil põhinevate vahendite (nt eTranslation) ja vähemuskeelte kaitse kaudu, et võidelda digilõhede vastu.

4.2. Prioriteet b. Rahva hüvanguks viljeldav kultuur: kultuurielus osalemise ja kultuuri rolli suurendamine ühiskonnas

8) Kultuur ja demokraatia edendamine: kultuurilise kodakondsuse suunas liikumine Euroopas

Selle meetme elluviimiseks on komisjon käivitanud kultuuri ja demokraatia uuringu ning vastastikuse õppimise projekti. Selles uuritakse, kuidas koolid, loovisikud ja kultuuriorganisatsioonid saavad teha koostööd osalus kunsti ja kultuuritegevuse kaudu, et suurendada noorte demokraatlikku ja kodanikuaktiivsust.

27-kuulisel projektil, mida töövõtjate konsortsium alates 2025. aasta juunist rakendab, on kaks peamist eesmärki: esiteks koguda olemasolevaid teadmisi koolide ja kultuurivaldkonna tõhusa koostöö kohta riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil, määra kindlaks praktilised viisid nende toetamiseks strateegiliste vahenditena; teiseks jagada neid teadmisi ja heade tavade näiteid poliitikakujundajate, haridustöötajate, loometöötajate ja muude peamiste sidusrühmadega, et panustada poliitika ja tavade kujundamisse kogu ELis. Projekti tulemuseks on uuring, milles esitatakse poliitika ja tavade peamised õppetunnid, ning heade tavade kokkuvõtte, mis peaks valmima 2026. aasta keskel; neile järgnevad neli vastastikuse õppimise seminari (kuni 2027. aastani) kultuuri- ja hariduspoliitika kujundajatele. Projekti lõpetuseks ilmub praktikutele mõeldud käsiraamat, mis sisaldab konkreetseid suuniseid sellise koostöö algatamise ja korraldamise kohta, ning toimub lõppkonverents.

Taani eesistumise ajal võttis nõukogu vastu eespool nimetatud järeldused,⁴⁰ milles esitatakse terviklik raamistik Euroopa väärtuste ja demokraatliku vastupanuvõime kaitsmiseks ja edendamiseks kultuuri ja kultuuripärandi kaudu, eelkõige geopolitiiliste probleemide kontekstis.

Kogu ELis on kultuur ja demokraatia jäänud üldiseks prioriteediks ning liikmesriigid rakendavad mitmesuguseid meetmeid, nagu ministeeriumidevaheline koostöö, millega luuakse struktuurne koostöö koolide ja kultuuriasutuste vahel. Riiklikud kultuuristrateegiad hõlmavad nüüd seda teemat üha enam, samal ajal kui juhtinstitutsioonid kohandavad oma eesmärgi, et edendada demokraatlikku arutelu. Neid jõupingutusi täiendavad teadlikkuse suurendamise algatused.

³⁹ [Culture Moves Europe – Culture and Creativity.](#)

⁴⁰ [Nõukogu järeldused kultuuri, kultuuripärandi ja audiovisuaalteoste strateegilise rolli kohta Euroopa väärtuste ja demokraatliku vastupanuvõime kaitsmisel.](#)

9) Kultuur ja tervis

Tänu tõendusmaterjali kasvavale hulgale ja teadlikkusele kultuuri rolli kohta tervise ja heaolu edendamisel on ELi tasandil hakatud üha rohkem tähelepanu pöörama sellele olulisele valdkondadevahelisele koostööle.

2024. aasta veebruaris alustas tööd kultuuri ja tervise alane avatud koordineerimise meetodi eksperdirühm. Sinna kuulusid kultuuri- ja tervishoiuministriumide ja valitsusväliste organisatsioonide esindajad peaaegu kõigist ELi liikmesriikidest ning väliseksperdid, sealhulgas WHO. Saanud ülesandeks hinnata veenvaid rahvusvahelisi tõendeid, uuris eksperdirühm, kuidas kultuuri- ja loometegevuses osalemine toetab paremaid tervisenäitajaid ja suuremat heaolu üksikisiku, kogukonna ja ühiskonna tasandil, eelkõige seoses tervise edendamisega, haiguste ennetamisega, terviseprobleemide (sealhulgas füüsilise ja vaimse tervise) ohjamise ja ravi ning sotsiaalse kaasatuse ja sidususega.

See töö sai täiendava heakskiidu 2024. aasta lõpus, kui nõukogu võttis Ungari eesistumise ajal vastu järeldused kultuurile juurdepääsu kohta,⁴¹ tunnistades samal ajal kultuurielus osalemise tähtsust isikliku tervise ja heaolu jaoks. Lisaks rõhutati nõukogu 2025. aasta juuni järeldustes laste ja noorukite vaimse tervise edendamise ja kaitsmise kohta digiajastul⁴² kultuurielus osalemise, raamatukogude ja kultuurikeskuste tähtsust tervisliku eluviisi edendamisel ja ekraaniajale alternatiivide pakkumisel.

Volinik Glenn Micallef ja Hispaania kultuuriminister Ernest Urtasun algatasid 29. septembril 2025 Barcelonas Mondiaculti konverentsil avatud koordineerimise meetodi eksperdirühma aruande „Culture and Health: Time to Act“ („Kultuur ja tervis: Aeg tegutseda“)⁴³. Selles esitatakse poliitikasoovitusi Euroopa, riikliku, piirkondliku ja kohaliku tasandi otsustajatele ning kultuuriorganisatsioonidele. Aruandes esitatakse tulevikuvision, kus igaühel Euroopas on oma terviseteeaktsiooni lahutamatu osana juurdepääs kultuuri- ja loomeelus osalemisele, mis toob kaasa paremaid tervise ja heaolu näitajaid ning parema elukvaliteedi kõigile.

Aruande järeldustes tuuakse esile ülemaailmsed ja valdkondlikud probleemid, mis hõlmavad tervishoidu, kultuuri ja nende ristumiskohta, ning määratletakse 21 sektoriülese koostöö võimalust. Tulemusi illustreerivad arvukad head tavad, mis pärinevad kõikidest liikmesriikidest, ja piiriülene koostöö Euroopa tasandil. Avatud koordineerimise meetodi tulemusi on laialdaselt kasutatud ja need on olnud tõendusbaas kultuuri integreerimisel tervishoiupoliitikasse, aidates seadustada kultuuri rolli heaolus ja ennetamises. See on andnud konkreetseid tulemusi, näiteks kunsti ja tervise ühendamise programmide väljatöötamine (sealhulgas kultuuritegevustesse suunamine ja haiglapõhised algatused), tugevdanud koostööd kultuuri- ja tervishoiuministriumide vahel ning soodustanud kultuuritegevuste lisamist riiklikesse vaimse tervise strateegiatesse. Kõnealune teema sai täiendavat poliitilist toetust kultuuri- ja tervishoiuministritelt ning riigisekretäridelt, kes osalesid avatud koordineerimise meetodi koosolekul ja avatud koordineerimise meetodi aruande algatamisel mitmes riigis.

Tervise ja heaolu hüvanguks viljeldav kultuur on jätkuvalt kultuurikompassi prioriteet. Komisjon töötab ekspertide ja riiklike kontaktpunktide toel 2028. aastaks välja ELi suunised kultuuri, tervise ja heaolu kohta.

10) Sildade ehitamine: raamatukogude kui kultuuriga seotud teostele, oskustele ja Euroopa väärtustele juurdepääsu pakkujate ja nende edasikandjate mitmetahuliste ülesannete tugevdamine

2023. aastal tehti avatud koordineerimise meetodi töörühmale ülesandeks uurida, kuidas tugevdada ja edendada avalike raamatukogude mitmetahulisi ülesandeid ning paremini mõista ja dokumenteerida raamatukogude kultuurilist, ühiskondlikku ja demokraatlikku rolli ühiskonnas. Töö algas 2024. aasta veebruaris ja tõi kokku 36 eksperti 25 ELi liikmesriigist, panuse andsid ka ELi-välised riigid,

⁴¹ [Nõukogu järeldused kultuurile juurdepääsu parandamise ja edendamise kohta.](#)

⁴² [Nõukogu 2025. aasta juuni järeldused laste ja noorukite vaimse tervise edendamise ja kaitsmise kohta digiajastul.](#)

⁴³ [Culture and health – Euroopa Liidu Väljaannete Talitus.](#)

sealhulgas Norra, Türgi, Island, Gruusia, Moldova, Šveits, Ukraina ja Ühendkuningriik. Viimane eesistujariigi konverents on kavas korraldada 2026. aasta oktoobri lõpus Iirimaal.

Koostatava aruande (avaldamine on kavandatud 2026. aasta keskele) eesmärk on ergutada üleeuroopalist arutelu selle üle, kuidas paremini ära kasutada raamatukogude potentsiaali ühiskondlike probleemide lahendamisel. See ehitab sildu poliitikakujundajate ja raamatukogutöötajate vahel ning annab suuniseid innovatsiooni edendamiseks, teenuste laiendamiseks ning raamatukogude panuse suurendamiseks Euroopa väärtustesse ja ühiskondlikesse eesmärkidesse. Selles tutvustatakse parimate tavade näiteid raamatukogudest, mis pakuvad kohalikke lahendusi kümnele ühiskondlikule probleemile, kasutades integreeritud lähenemisviisi, mis on kooskõlas Euroopa, riiklike ja piirkondlike strateegiatega. Aruandes esitatud soovitude hulgas on kuus kõrgetasemelist vahendit, mis võimaldavad muuta avalikud raamatukogud tulevikukindlaks ja suurendada nende mõju. See avatud koordinatsiooni meetodi eksperidirühm on aidanud tugevdada raamatukogude tunnustamist olulise sotsiaalse ja demokraatliku taristuna.

Ungari korraldas 14.–15. oktoobril 2024 eesistujariigi konverentsi „ReAImagining public collections in the 21st century in light of technological developments“, kus käsitleti põhiteemasid, sealhulgas digiteerimist ja avalikke kogusid ümberkujundavaid tehnoloogilisi uuendusi. Käesoleva aruande ettevalmistamiseks läbi viidud uuringu kohaselt on liikmesriigid tegelenud oma raamatukoguseaduste või raamatukogu funktsioone laiendavate muudatustega. Sihipärased rahastamismeetmed, sealhulgas taaste- ja vastupidavuskavade ning ühtekuuluvuspoliitika fondide (eelkõige Euroopa Regionaalarengu Fondi) raames antav toetus, keskenduvad investeringutele, mis katavad avalike raamatukogude võrgustike ajakohastamise kultuurikeskustena, kaasava avaliku ruumi loomist ja noortele suunatud programme ning pärandi avastamist.

Asjakohaseid projekte toetati mitmest ELi programmist, nagu on esile toodud aruandes „The multifaceted role of public libraries“ (Avalike raamatukogude mitmetahuline roll)⁴⁴.

11) Laste ja noorte kaitsmine digiplatvormidel leiduva kahjuliku sisu eest

Digiteenuste määrase⁴⁵ eesmärk on luua kõigi kasutajate jaoks turvalisem digiruum ja selle keskmes on alaealiste kaitse internetis, nõudes, et platvormid tagaksid oma teenustes alaealiste kõrgetasemelise privaatsuse, ohutuse ja turvalisuse. Aastatel 2023–2026 korraldas komisjon digiteenuste määrase rakendamise toetuseks mitu seminari ja ümarlauda, sealhulgas järgmised: i) kogu päeva kestnud üritus digiteenuste määrase sidusrühmadele (juuni 2023), mis hõlmas mitut seminari alaealiste kaitse teemal, et arutada rakendamisprioriteete enne digiteenuste määrase täielikku kohaldamist (alates 2024. aasta veebruarist); ii) temaatiline seminar sidusrühmadele väga suurte digiplatvormide riskihindamise kohta (aprill 2025); iii) kaks konsultatsiooniseminari digiteenuste määrase artikli 28 kohaste alaealiste kaitset käsitlevate suuniste ettevalmistamise (oktoober 2024 ja juuni 2025) ning seitsme liikmesriigi lapsi kaasavatelt fookusrühmadelt turvalisema interneti keskuste toel saadud tagasiside teemal; iv) korrapärased veebipõhised ümarlauad kodanikuühiskonna organisatsioonidega (2024–2026), et suurendada teadlikkust digiteenuste määrasest, ning arvamuste vahetus teadusuuringute ja riskianalüüsi arengu üle riiklikul ja rohujuure tasandil; v) mitu iga-aastast üritust lastele parema interneti loomise strateegia (BIK+)⁴⁶ raames, keskendudes digiteenuste määrasele.

Audiovisuaalmeedia teenuste direktiivis⁴⁷ on sätestatud videojagamisplatvormide sektoripõhised kohustused kaitsta alaealisi kahjuliku audiovisuaalse sisu eest. Käimasoleva audiovisuaalmeedia teenuste direktiivi hindamise ja eelseisva läbivaatamise käigus hinnatakse 2026. aasta kolmandaks kvartaliks, kas kehtivad alaealiste kaitse normid on eesmärgipärased, eelkõige veebikeskkonnas, ning käsitletakse võimalikke puudusi. Selle protsessi raames korraldati tagasisidekorje ja avalik konsultatsioon ning sidusrühmade kohtumised, kus käsitleti ka sellist alaealiste kaitset käsitlevaid direktiivis sätestatud norme.

⁴⁴ Näiteks programmid „Loov Euroopa“, „Euroopa horisont“, ERASMUS+ või Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifond; [The multifaceted role of public libraries – Euroopa Liidu Väljaannete Talitus](#).

⁴⁵ [\(EL\) 2022/2065](#).

⁴⁶ [Better Internet for Kids strategy \(BIK+\)](#).

⁴⁷ [\(EL\) 2018/1808](#).

Strateegial BIK+ ja liikmesriikide turvalisema interneti keskuste võrgustikul on jätkuvalt oluline roll laste turvalisuse, hariduse ja noorte osalemise alasel nõustamisel. 2025. aastal oli komisjoni igaaastase noorte juhitud turvalisema interneti foorumi fookusteema „Noorte kaitsmine ja võimestamine digiajastul“ ja sellele kogunes üle 800 inimese rohkem kui 65 riigist. Iga aasta veebruaris tähistatakse turvalisema interneti päeva, mille raames korraldatakse kogu maailmas üritusi loosungi all „Üheskoos parema interneti nimel“. ELi 2026. aasta küberkiusamise vastase tegevuskava⁴⁸ kujundamiseks konsulteeriti rohkem kui 400 sidusrühmaga ja koguti seisukohad 6 300 lapselt. Jõupingutuste koordineerimiseks ELi tasandil on turvalisema interneti keskuste võrgustik korraldanud korrapäraselt heade tavade jagamist, mis koos BIKi platvormiga jõuab 2025. aastal rohkem kui 46 miljoni inimeseni Euroopas ja mujal. Mitu liikmesriiki on rahastanud turvalise interneti ja meediapädevuse projekte.

12) Mitmekesise Euroopa kultuurisisu leitavus digikeskkonnas

Töökavas rõhutati vajadust parandada Euroopa mitmekesise kultuurisisu leitavust internetis, mistõttu komisjon tellis uuringu, et seda keerukat ja üha olulisemat teemat paremini mõista.

8. aprillil 2026 avaldatud uuringus,⁴⁹ milles keskenduti peamiselt muusikale ja raamatutele, tehakse kindlaks digiteerimisest tulenevad võimalused, nagu kultuuri suurem demokratiseerimine ja kultuurile juurdepääsu suurendamine. Samuti tuuakse selles esile Euroopa teoste üldised probleemid piiriülese publikuni jõudmisel, sealhulgas keelebarjäärid ja tõlkelüngad, algoritmide läbipaistmatus ja platvormide domineerimine. Mitmekesisust mõjutavad ka algoritmide kallutatus, andmete piiratus, edendamise ja kureerimisega seotud ebavõrdsus, suutlikkuslüngad ja digikirjaoskus, mida süvendab tehisintellekti loodud sisu kasv. Uuringus jõutakse järeldusele, et digiteerimise pakutavate võimaluste täiel määral kasutamiseks, tuvastatud struktuurse tasakaalustamatusega tegelemiseks ja tehnoloogia rakendamiseks Euroopa teoste leitavuse parandamisel on vaja ühiseid jõupingutusi.

Kultuurisektorile, digiplatvormidele ning ELi ja riikliku tasandi poliitikakujundajatele suunatud soovitusel käsitletakse kuut strateegilist tegevusvaldkonda: i) koostöö ja juhtimise edendamine, et tagada õiglane leitavus; ii) andmete alase koostöö ja teadmiste parandamine; iii) digivõimekuse ja -vahendite arendamine loovisikute ja kultuuriorganisatsioonide jaoks; iv) sihtrühmale suunatud meetmed; v) teadusuuringute ja innovatsiooni kiirendamine leitavuse parandamiseks ning vi) Euroopa sisu pakkumise suurendamine: rahastamine, kureerimine, esiletõstmine ja läbipaistvus. Uuringut tutvustati 20. aprillil 2026 Brüsselis toimunud sidusrühmade ja liikmesriikide esindajate erikonverentsil.

Pärast uuringu avaldamist kohustus komisjon jätkuvalt toetama investeringuid Euroopas loodud mitmekesise kultuurisisu leitavusse, et edendada sellise sisu tarbimist ELis ja väljaspool seda, nagu on sätestatud kultuurikompassis.

4.3. Prioriteet c. Planeedi hüvanguks viljeldav kultuur: kultuuri mõjuvõimu vallandamine

13) Kultuuristatistika – vastupanuvõime suurendamiseks kultuuris ja selle kaudu

2023. aastal moodustas Eurostat ELi liikmesriikide statistikaametite esindajatest ja valitud tähtsamate organisatsioonide vaatlejaliikmetest koosneva rakkerühma ELi kultuuristatistika statistilise raamistiku ajakohastamiseks. Liikmesriigid võtsid muudetud raamistiku vastu 2026. aasta kevadel. Kokkuleppel liikmesriikidega koostas Eurostat kultuuristatistika ajakohastatud juhendi, mis kajastab läbivaadatud raamistikku. Pärast selle rakendamist on 2026. aastal oodata esimesi tulemusi sõltuvalt andmete kogumise ajast ja ulatusest.

See uus ELi kultuuristatistika raamistik koos asjakohaste ametlike klassifikaatorite, näiteks NACE Rev. 2.1 läbivaatamisega võimaldab Eurostatil levitada täpsemaid andmeid, sealhulgas tööhõive kohta kultuuri- ja loomesektoris, et anda valdkonnast ja selle eri allsektoritest selgem ülevaade. Tuginedes varasemale tööle, mida on kirjeldatud kultuurikompassis, loob komisjon ELi

⁴⁸ [COM\(2026\) 71 final](#).

⁴⁹ [Study on the discoverability of diverse European cultural content in the digital environment – Euroopa Liidu Väljaannete Talitus](#).

kultuuriandmekeskuse,⁵⁰ et koguda ja analüüsida kultuuriandmeid, jälgida suundumusi ja koondada parimaid tavasid.

Paljud liikmesriigid teatasid edusammudest kultuurinäitajate ja andmesüsteemide väljatöötamisel töökava kehtivusaja jooksul.

14) Kultuurivaldkonna juhtimine

2026. aasta alguses korraldas eesistujariik Küpros ekspertidega mitu veebipõhist seminari, mis moodustavad osa mõttekoja protsessist, kus teadmised tavadest, teadusuuringutest ja poliitikakujundamisest võiksid olla põimunud struktuurselt, kuid mitteametlikul viisil. Nendel istungitel hakati uurima, kuidas kultuurivaldkonna juhtimises võiks arvesse võtta tekkivat ühiskondlikku ja poliitilist tegelikkust, mida iseloomustavad digiüleminek, geopoliitiline ebakindlus, keskkonnanalane üleminek ja kasvav nõudlus demokraatliku osalemise järele. Lõppkonverents, mis pidi algselt toimuma 2026. aasta märtsi alguses Nikosias, tühistati kahjuks lühikese etteteatamisajaga Iraani eskaleeruva kriisi tõttu.

15) Kliimamuutustega võitlemine kultuuri, sealhulgas kunsti ja kultuuripärandi kaudu

17. septembril 2024 toimus mitteametlik kohtumine avatud koordineerimise meetodi töörühma „Kultuuripärandi kliimamuutustele vastupanu võime tugevdamine“ endiste liikmetega. Selle eesmärgid olid i) kokkuvõtte tegemine poliitilistest suundumustest riigi tasandil, mis tulenevad aruande soovistest; ii) liikmetelt saadud täiendavate parimate tavade näidete esitlemine ning iii) edasiste meetmete arutamine, et toetada aruande levitamist ja suurendada selle mõju.

ELi tasandil on aruande väga käegakatsutav tulemus vastupanuvõimelise kultuuripärandi Euroopa partnerluse (2026) käivitamine, mida rahastatakse programmist „Euroopa horisont“ ja mis on üks kultuurikompassi 20 juhtmeetmet. Rahvusvahelisel tasandil tegeleb EL kultuuripõhiste kliimameetmetega kui teaduspartner kultuuripõhiste kliimameetmete sõprade grupis (Group of Friends of Culture-Based Climate Action, GFCBCA). See on ÜRO liikmesriikide, valitsustevaheliste asutuste ja organisatsioonide ühendus ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni raames, mille eesmärk on koguda poliitilist toetust kultuuri olulise rolli tunnustamisele kliimamuutustega tegelemisel.

Programmi „Loov Euroopa“ raames on toetatud selliste dokumentide väljatöötamist nagu programmi „Loov Euroopa“ keskkonnasäästlikumaks muutmise aruanne⁵¹ ja sellega seotud suunised programmi „Loov Euroopa“ projektide keskkonnahoidlike aspektide kvaliteedi hindamise kohta (kultuuri tegevussuund)⁵².

Liikmesriikide vastustest uuringuküsimustele nähtub, et selles valdkonnas rakendatakse erisuguseid meetmeid. Need hõlmavad i) kultuuripärandi loomimist kliimastrateegiatesse; ii) kultuuripärandi kliimatundlikkuse hindamist; iii) kestlikkuse kriteeriumide lisamist riiklikesse kultuuritoetustesse ja iv) rahastamist, et ära hoida kultuurimälestiste kliimakahjustusi. Muud näited rahastatavate meetmete kohta on i) „Uue Euroopa Bauhausi“ algatused, mis seovad kodanike kaasamise kestliku kohaliku arenguga; ii) kultuuripärandi lisamine kliimamuutustele vastupanu võime strateegiatesse; iii) muuseumide CO₂ kalkulaator ning iv) osalemine kliimamuutusi ja kultuuri käsitlevatel rahvusvahelistel koolitustel, seminaridel ja konverentsidel.

16) Kvaliteetne elukeskkond kõigile

Kooskõlas avatud koordineerimise meetodi töörühma soovistega, mis käsitlevad investeerimist kvaliteetsesse arhitektuuri ja elukeskkonda kõigi jaoks (2021),⁵³ ning nõukogu järeldustega kultuuri, kvaliteetse arhitektuuri ja hoonestatud keskkonna kui algatuse „Uus Euroopa Bauhaus“ põhiaspektide kohta (2021),⁵⁴ tuli Euroopa arhitektuuripoliitika juhtide võrgustik (European Directors of

⁵⁰ Andmeid audiovisuaalsektori kohta esitavad ka edaspidi Euroopa Audiovisuaalsektori Vaatluskeskus ja komisjoni aruanne Euroopa meediatööstuse väljavaadete kohta.

⁵¹ [Greening the Creative Europe Programme – Euroopa Liidu Väljaannete Talitus.](#)

⁵² [Quality assessment of green aspects in Creative Europe projects \(Culture strand\) – Culture and Creativity.](#)

⁵³ [Towards a shared culture of architecture – Report.](#)

⁵⁴ [New European Bauhaus: beautiful, sustainable, together.](#)

Architecture Policies, EDAP) nõukogu iga eesistumise ajal kokku. Nende aruteludes keskenduti algatustele, mille eesmärk on saavutada kvaliteetne elukeskkond kõigile (sealhulgas maapiirkondades ja äärealadel, näiteks äärepoolseimates piirkondades elavatele inimestele), uurides samal ajal koostööt uue Euroopa Bauhausi võrgustikuga.

Euroopa arhitektuuripoliitika direktorite kohtumistel ja sellega seotud arhitektuuripoliitikat käsitlevatel Euroopa konverentsidel käsitleti selliseid teemasid nagu i) poliitika rakendamine (poliitika elluviimine praktikas); ii) homse eluaseme kvaliteet (kvaliteetne elu tänu arhitektuuri järjepidevusele); iii) kultuuripärandi restaureerimine, renoveerimine ja kohandatud taaskasutamine ning iv) arhitektuurivõistluste ja riigihangete täiustamine (ruumiline kvaliteet riigihangete kaudu). Euroopa arhitektuuripoliitika juhtide võrgustiku (EDAP) 6. mai 2026. aasta kohtumisel avaldati laialdast toetust liikmesriikide, ELi institutsioonide ja asjaomaste sidusrühmade vahelise teabevahetuse, vastastikuse õppimise ja poliitilise dialoogi jätkamisele järgmise töökava raames.

2023. aasta juulist kuni 2024. aasta novembrini toetati programmi „Loov Euroopa“ rahastatud vastastikuse õppimise algatusega kohaliku ja piirkondliku omavalitsuse üksusi kvaliteetse arhitektuuripoliitika ja -projektide kavandamisel ja elluviimisel. See hõlbus vastastikust teabevahetust ELi linnade, piirkondade, ELi riikide ja peamiste sidusrühmade vahel, keskendudes tõhusatele protsessidele ja headele tavadele. Sellest anti ülevaade komisjoni teatises algatuse „Uus Euroopa Bauhaus“ kohta ja sellele järgnes nõukogu üleskutse pakkuda võimalusi teadusuuringuteks, võimearenduseks ja vastastikuseks õppimiseks⁵⁵. 2025. aasta detsembris võttis komisjon kultuurikompassi ühe juhtalatusena vastu uue teatise algatuse „Uus Euroopa Bauhaus“ tuleviku kohta⁵⁶ ja sellega seotud ettepaneku nõukogu soovitusel⁵⁷. Nõukogu võttis soovitusel vastu 11. mail 2026⁵⁸.

Liikmesriikide meetmed selles valdkonnas – nagu on märgitud töökava uuringus – hõlmavad õiguslikke meetmeid (nt seadused, millega kehtestatakse arhitektuuri kvaliteedikriteeriumid), rahastamismeetmeid (nt linnapärandi taaselustamise algatused, arhitektuuri- ja projekteerimise arendusprojektide toetamine) ning haridus- ja eksperditegevust.

17) Pärandi kaitsmine loodusõnnetuste ja inimtegevusest tingitud õnnetuste eest

Korduvad kriisid – alates relvakonfliktidest kuni loodusõnnetusteni – on toonud esile vajaduse suuremate rahvusvaheliste jõupingutuste järele riikide kultuuripärandi kaitsmiseks, taastamiseks ja säilitamiseks.

Alates 2019. aastast on komisjon rahastanud PROCULTHERi (kultuuripärandi kaitsmine katastroofide tagajärgede eest) projekte, et toetada üleeuroopaliste doktriinide väljatöötamist, eelkõige liidu elanikkonnakaitse mehhanismi raames⁵⁹. Algatuse raames loodi Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursis⁶⁰ kultuuripärandi kaitse moodul, integreeriti kultuuripärandi kaitse ELi õppustesse ning töötati välja metoodika katastroofiohu ohjamise kombineerimiseks kultuuripärandi kaitsega, sealhulgas kogu ühiskonda hõlmava lähenemisviisi kaudu⁶¹.

Lisaks koolitati ELi rahastatud projekti „Kultuuripärandialase esmaabi andmise ja kultuuripärandi taastamise kavandamise suutlikkuse suurendamine Ukrainas“ (mis viidi lõpule 2024. aasta septembris ja mida rakendab ICCROM)⁶² raames 23 pärandispetsialisti 11 oblastist (sealhulgas viiest rindepäringkonnast), et luua Ukraina esimene riiklik kultuurivaldkonna esmaabi andjate meeskond.

⁵⁵ [Nõukogu järeldused kultuuri, kvaliteetse arhitektuuri ja ehitatud keskkonna kui algatuse „Uus Euroopa Bauhaus“ põhielementide kohta.](#)

⁵⁶ [Teatis algatuse „Uus Euroopa Bauhaus“ kohta – Uus Euroopa Bauhaus.](#)

⁵⁷ [Ettepanek: nõukogu soovitus algatuse „Uus Euroopa Bauhaus“ kohta.](#)

⁵⁸ [Nõukogu soovitus algatuse „Uus Euroopa Bauhaus“ kohta.](#)

⁵⁹ Liidu elanikkonnakaitse mehhanismi abil saab komisjon lähendada nõuandemissioone, mis annavad soovitusi kultuuripärandi kaitsmise kohta kriisiolukorras. Vajaduse korral võib see toetada ka ohustatud vallaskultuuripärandi objektide evakueerimist. Lisaks loob liidu elanikkonnakaitse mehhanism kultuuripärandi kaitsele spetsialiseerunud ekspertide rühma.

⁶⁰ European Civil Protection Pool – European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations.

⁶¹ PROCULTHER-4ALL | UCP Knowledge Network.

⁶² [Enhancing capacities in Ukraine for cultural heritage first aid and recovery planning – ICCROM.](#)

Sellel on nüüd võimalused hinnata, leevendada ja vähendada igat liiki pärandiga seotud katastroofi- ja konfliktiriske ning ta on Venemaa jätkuva Ukraina-vastase agressioonisõja tingimustes valmis taastama ja kaitsma riigi hindamatut pärandit.

Teine projekt – „Kultuuripärandi kaitsmine katastroofide, äärmuslike ilmastikunähtuste ja keeruliste hädaolukordade eest“ (2024–2027)⁶³ – on mitmejärguline suutlikkuse arendamise algatus, mille eesmärk on tõhustada katastroofiohu leevendamist ja hädaolukorraks valmisolekut pärandiobjektidel ja asutustes. 2025. aastal viidi lõpule esimene edukas koolitusvoor, mis hõlmas veebipõhiseid ja kohapealseid koolitusi, millele 2026. aasta alguses järgnesid reaalingimustes projektid osalejate koduriikides.

Poola eesistumise ajal 3.–4. aprillil 2025 Krakówis korraldatud konverentsil „Turvaline kultuuripärand – Euroopa väljakutsed sõja ja kriisi ajal“ rõhutati samuti, kui oluline on kaitsa pärandit nii füüsiliselt kui ka digitaalselt, võttes arvesse kasvavaid riske.

Riikide tasandil on liikmesriigid välja töötanud riiklikud katastroofiohu ennetamise strateegiad ja kavad, kahju hindamise meetodid ning kultuuripärandile tekitatud kahju registreerimise ja hindamise rakendused. Rahastamine on olnud suunatud sekkumistele, suuniste väljatöötamisele ja kultuuripärandit mõjutavate kliimaga seotud nõrkuste seirele. Ettepanekud hõlmavad üleeuroopalist lahendust kultuuripärandi digitaalseks pikaajaliseks säilitamiseks koos töörühmaga, kes kaardistab kultuuripärandi andmestikke ja piiriüleseid nõudeid.

18) Kultuuripärandi spetsialistide ja kultuuriväärtuste eest vastutavate pädevate asutuste teabevahetus kultuuriväärtustega kauplemise vastase võitluse kohta

2022. aasta detsembris vastu võetud kultuuriväärtustega kauplemise tõkestamise ELi tegevuskava⁶⁴ järelmeetmena moodustas komisjon 2023. aasta detsembris kunstituru ekspertide alarühma,⁶⁵ et hõlbustada teabevahetust ja arutelusid ühtsel turul kultuuriväärtuste kaitse ja nendega kauplemisega seotud õigusaktide, programmide ja poliitika üle ning edendada heade tavade jagamist. 29. jaanuaril 2026 pidas alarühm Brüsselis oma neljanda kohtumise.

Lisaks rahastas komisjon programmi „Euroopa horisont“ kaudu paljusid eri projekte, millega võideldakse kultuuriväärtustega ebaseadusliku kauplemise vastu, sealhulgas projekt „Research and Intelligence Technology for Heritage and Market Security“ (Teadus ja teabetehnoloogia kultuuripärandi ja turu turvalisuse tagamiseks, RITHMS),⁶⁶ mis on teadus- ja innovatsiooniprojekt politsei-, tolli- ja piirivalveasutuste tegevussuutlikkuse suurendamiseks, et võidelda kultuuriväärtustega ebaseadusliku kauplemise organiseeritud ja mitut kuritegu hõlmava olemuse vastu. Seda tutvustati 4. detsembril 2024 Brüsselis toimunud tulevase poliitika ja parimate tavade teemalisel üritusel „Beyond restoration – the role of restorers and conservators in support law enforcement in combating the illicit trafficking of cultural GModest“ (Enam kui taastamine – restaureerijate ja konservaatorite roll õiguskaitse toetamisel võitluses kultuuriväärtustega ebaseadusliku kauplemise vastu)⁶⁷. Üritusel uuriti, kuidas restaureerijad saavad selliste kuritegude vastu võitlemisele aktiivselt kaasa aidata. See hõlmas ekspertide paneelarutelusid, praktilist seminari ja arutelusid, kus käsitleti keerulisi probleeme, millega restaureerijad ja konservaatorid oma töös kokku puutuvad.

ELi kultuuriministrid tunnistasid 1.–2. juunil 2026 Küprosel Nikosias toimunud mitteametlikul kohtumisel uute tehnoloogiate, eelkõige tehisintellekti potentsiaali kultuuriväärtustega ebaseadusliku kauplemise vastaste jõupingutuste tugevdamisel, eelkõige seoses jälgitavuse ja hoolsuskohustusega, ning kinnitasid, et oluline on liikmesriikide jätkuv osalemine ja koostöö, sealhulgas ELi ja rahvusvaheliste standardite ning õigusraamistike raames.

⁶³ [READY track 1: Safeguarding Heritage Collections, Living Traditions and Practices in the face of Disasters, Extreme Weather Events and Complex Emergencies – ICCROM.](#)

⁶⁴ [COM\(2022\) 800 final.](#)

⁶⁵ [Subgroup on the Art Market – Register of Commission expert groups and other similar entities.](#)

⁶⁶ [RITHMS ProtectEU.](#)

⁶⁷ [Beyond Restoration: RITHMS policies and best practices.](#)

Liikmesriikide vastustes käesoleva aruande koostamiseks korraldatud uuringule rõhutati võrgustike loomist, teadlikkuse suurendamist ning koostööd politsei, tolli ja ministeeriumide vahel. Nad kinnitasid, et rakendavad kultuuriväärtuste sissetoomist ja importi käsitlevaid ELi määruseid (määrus (EL) 2019/880 ja komisjoni rakendusmäärus (EL) 2021/1079) täies ulatuses. Samuti viitasid nad konkreetsetele juhtumitele, kui institutsioonid tegid omavahel koostööd, mille tulemusena varastatud kaubad tagastati. Mõned liikmesriigid teatasid, et nad on sõlminud kahepoolsed lepingud teabevahetuse, politseiüksuste ühiskoolituse ja digivahendite kasutamise kohta, et parandada jälgitavust ja ELi-sisest teavitamist. Selle perioodi koolitustegevus hõlmas OSCE kultuuripärandi vastu suunatud kuritegevuse rakkerühma pakutavat koolitust, riiklikke seminare politsei- ja tolliametnikele ning UNESCO võimearenduse alast seminari Varssavis ja Chişinăus, mis keskendus Ukraina kultuuriväärtustega ebaseadusliku kauplemise vastasele võitlusele.

4.4. Prioriteet d. Koosloomepartnerluste hüvanguks viljeldav kultuur: ELi välissuhete kultuurimõõtmelise tugevdamine

19) ELi strateegilise lähenemisviisi ja raamistiku juhtimine rahvusvaheliste kultuurisuhete valdkonnas

Kultuuri ja rahvusvaheliste kultuurisuhete rolli tunnustatakse üha enam kui Euroopa üleilmse mõju strateegilist vara. Komisjon ja liikmesriigid on töökava raames võtnud mitmesuguseid meetmeid. Kultuuriministeeriumide ja välissuhete eest vastutavate ministeeriumide eksperdid on avatud koordineerimise meetodi raames teinud tihedat koostööd. Töö algas 2023. aasta mais ja tõi kokku ligikaudu 33 eksperti 23 ELi liikmesriigist, osalesid ka külalisesinejad liidust ja väljastpoolt. Avatud koordineerimise meetodi eksperdirühm kohtus üheksa korda ning koostas Sloveenia ja Luksemburgi kaasjuhtimisel põhjaliku aruande soovitud parandada ELi rahvusvaheliste kultuurisuhete haldamist.

Kõnealuses aruandes antakse ülevaade ELi rahvusvaheliste kultuurisuhete praegusest olukorrast, käsitletakse peamisi arutelusid ja panuseid ning esitatakse 65 soovitus. Mitmed neist keskenduvad rahvusvaheliste kultuurisuhete alase kõrgete ametnike kogu tugevdamisele – tegemist on ainsa ELi tasandi foorumiga, kus saavad kokku tulla kultuuriministeeriumide ja välissuhete eest vastutavate ministeeriumide kõrgead ametnikud. Eelkõige on soovitud eesmärk parandada kõrgete ametnike kogu missiooni järjepidevust ja kooskõla laiemate strateegiliste prioriteetidega. Need soovitusel peaksid andma teavet rahvusvaheliste kultuurisuhete ELi strateegia läbivaatamiseks, mis on kavandatud 2027. aasta neljandaks kvartaliks kultuurikompassi raames. Lisaks pakuvad need praktilisi suuniseid, et tugevdada ELi kultuuridiplomaatiat ja tõhustada selle rahvusvahelist mõju, eelkõige praeguses ebastabiilses, kiiresti muutuv ja pingelises geopoliitilises keskkonnas.

20) Kultuuripärandi säilitamine ning kohaliku kultuuri- ja loomesektori võimestamine Ukrainas

Võttes arvesse Venemaa jätkuvat agressioonisõda Ukraina vastu, moodustas komisjon ekspertide allrühma „Kultuuripärandi kaitsmine Ukrainas“. Allrühm andis aru kultuuripärandi eksperdirühmale (mis loodi 2019. aastal pärast Euroopa kultuuripärandiaastat 2018) ja koosnes 26 rahvusvahelisest eksperdist, sealhulgas kuuest Ukraina eksperdist. 2023. aasta juunist 2024. aasta detsembrini tuli rühm kokku viis korda. 2024. aasta novembris inglise ja ukraina keeles avaldatud soovitusel⁶⁸ käsitletakse nelja prioriteetset valdkonda: i) kultuuripärandi tunnustamine; ii) riskijuhtimine; iii) dokumenteerimine, seire ja andmete kogumine ning iv) kultuuripärandi taastamine. Ukraina ametiasutuste kõrgetasemeline osalemine – neljandal ja viiendal kohtumisel osalesid ministrite asetäitjad – tagas riikliku omaluse.

Tuginedes kultuurivaldkonnas tegutsejate ja nende vajaduste kaardistamisele 2022. aastal, mis viidi läbi pärast täiemahulist sissetungi Ukrainasse ja Ukraina nimetamist ametlikuks ELi kandidaatriigiks, korraldas kultuurisuhete platvorm tegevust 2024. aastal (komisjoni taotlusel). Kooskõlas ELi kultuurivaldkonna töökavaga käivitas komisjon 2024. aasta jaanuaris sihtotstarbelise projektitegevuse, et hinnata Ukraina kultuuri- ja loomesektori olukorda, pöörates erilist tähelepanu ELiga lõimumisele

⁶⁸ [Recommendations from the European Commission-led expert group on the safeguarding of cultural heritage in Ukraine – Euroopa Liidu Väljaannete Talitus.](#)

ja selle võimalikule panusele Ukraina taastumisse Venemaa jätkuva Ukraina-vastase agressioonisõja tingimustes.

Alates selle sõja algusest on Ukrainale programmi „Loov Euroopa“ raames märkimisväärsed toetused antud. Kultuuri tegevussuuna raames kuulutati koostöös teiste programmi „Loov Euroopa“ riikide organisatsioonidega välja kaks erikonkurssi – 5 miljonit eurot 2022. aastal ja 7 miljonit eurot 2025. aastal –, et toetada Ukraina kultuuri- ja loomeorganisatsioone, spetsialiste ja loovisikuid Venemaa agressioonisõja praeguste ja tulevaste tagajärgedega toimetulekul ning pärandi säilitamisel ja kunstilises tegevuses nii Ukrainas kui ka väljaspool seda. Lisaks nendele projektikonkurssidele on Ukraina organisatsioonid alates 2022. aastast saanud 7,64 miljonit eurot programmi „Loov Euroopa“ muude meetmete, sealhulgas Euroopa koostööprojektide ja Euroopa kirjandusteoste levitamise kava kaudu. Lisaks on programmi „Culture Moves Europe“ (2022–2025) raames antud üle 700 000 euro ulatuses liikuvustoetusi rohkem kui 360 Ukraina loovisikule ja kultuuritöötajale.

Kõik liikmesriigid on pakkunud Ukraina kultuuripärandi säilitamiseks mitmesuguseid toetusalgatusi, eelkõige rahastamise, aga ka tehnilise koostöö kaudu. Nendele jõupingutustele tuginedes käivitas komisjon 2025. aasta juulis toimunud Ukraina taastamise konverentsil Euroopa tiimi Ukraina kultuuripärandi nimel. Euroopa tiimi lähenemisviis hõlmab nüüd 76 meetet, mille on võtnud 24 liikmesriiki⁶⁹ ja komisjon, ning liikmesriikide võetud kohustustest Ukraina kultuuripärandi fondi suhtes. Rahvusvahelise konfliktipiirkondade kultuuripärandi kaitse liidu 2025. aastal Ukraina taotlusel välja töötatud protsess sai komisjonilt tehnilist tuge, sealhulgas 2025. aasta mais avaldatud raporti „Euroopa kultuuripärandifondide juhtumiuuringud“⁷⁰ kaudu.

21) Kultuuri ja kultuuritöötajate roll demokraatia ja inimõiguste edendamisel ning kaitsmisel ebakindlates oludes

Nõukogu järeldustes, milles käsitletakse ELi strateegilist lähenemisviisi ja tegevusraamistikku rahvusvaheliste kultuurisuhete valdkonnas (mille välisasjade nõukogu võttis vastu 8. aprillil 2019),⁷¹ tunnistatakse vajadust valdkondadevahelise lähenemisviisi järele kultuuri valdkonnas, seades samal ajal eesmärgiks tugevdada ELi välispoliitika tõhusust ja mõju rahvusvaheliste kultuurisuhete integreerimisega poliitika vahenditesse. Neis kutsutakse üles poliitika paremale koordineerimisele komisjoni peadirektoraatide, liikmesriikide ja kultuuriorganisatsioonide vahel, sealhulgas kohalike strateegiate ühisele väljatöötamisele ELi delegatsioonide, ELi liikmesriikide ja komisjoni poolt. Kultuurikoostöö on jätkuvalt edendanud ühiseid väärtusi ja Euroopa ainulaadset kultuurilist mitmekesisust, mis on õiglase, võrdse ja pikaajalise partnerluse seisukohast ELi üleilmse mõju alus.

2024. aasta juunis korraldas kultuurisuhete platvorm Euroopa välisteenistuse taotlusel Brüsselis seminari „Ühtsus kultuurilises mitmekesisuses: seminar kunstilise vabaduse, inimõiguste ja rahvusvaheliste kultuurisuhete rolli kohta Euroopas ja mujal“. 15 sõnavõtjat ELi institutsioonidest ning liikmesriikide ja kodanikuühiskonna esindajad arutasid kunstilise vabaduse toetamise olulisust ahenemas tegutsemisruumis, kultuurilise mitmekesisuse rakendamist dialoogi ja vastupanuvõime heaks, poliitilise dünaamika mõju rahvusvahelistele kultuurisuhetele ning ebakindlaid olusid ja projektide elluviimist.

Eesistujariigi Sloveenia üritusel „Future Unlocked!“ (mis toimus 12.–15. septembril 2021) arutati kultuuri- ja loomesektori rolli muutuste elluviijana. Ürituse korraldas Sloveenia välisministeerium ning see sisaldas kultuuri ja välissuhete teemalist kõrgetasemelist konverentsi, Ljubljana loomefoorumi, Euroopa loomemajanduse tippkohtumist ja kõrgemate ametnike kohtumist rahvusvaheliste kultuurisuhete teemal. Geograafiline ulatus hõlmas ka Lääne-Balkanit, Vahemere lõunaosa ja Aafrikat.

⁶⁹ Austria, Belgia, Eesti, Hispaania, Horvaatia, Iirimaa, Itaalia, Kreeka, Küpros, Leedu, Läti, Madalmaad, Malta, Poola, Portugal, Prantsusmaa, Rootsi, Rumeenia, Saksamaa, Slovakkia, Sloveenia, Soome, Taani ja Tšehhi.

⁷⁰ Euroopa Komisjon: hariduse, noorte, spordi ja kultuuri peadirektoraat, European Expert Network on Culture, *Case studies on cultural heritage funds in Europe*, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2025, <https://data.europa.eu/doi/10.2766/1231060>.

⁷¹ [Nõukogu järeldused, milles käsitletakse ELi strateegilist lähenemisviisi ja tegevusraamistikku rahvusvaheliste kultuurisuhete valdkonnas.](#)

Liikmesriigid tegelesid selle küsimusega peamiselt rahastatud algatuste kaudu. Need hõlmavad muu hulgas Venemaa ja Valgevene pagulastest loovisikuid kaasavate kultuurivaldkonna vabaühenduste projektide rahastamist, toetusi Ukraina loovisikutele ning kunstinõukogu programme, millega edendatakse kunstilist vabadust, kultuuriettevõtlust ja sotsiaalset kaasatust ebakindlates oludes.

5. PILK TULEVIKKU: JÄRGMINE KULTUURIVALDKONNA TÖÖKAVA

Meie kiiresti muutuval (geo)poliitilisel ja üleilmsel maastikul on kultuur kujunenud demokraatliku, vastupanuvõimelise ja konkurentsivõimelise Euroopa strateegiliseks jõuks, mis põhineb meie ühistel väärtustel, kunstilisel vabadusel ja põhiõigustel. Kuid kultuuri- ja loomesektor seisavad silmitsi pakiliste probleemidega alates tehisintellektist ja digitaalsetest häiretest kuni majandusliku ebastabiilsuse ja sotsiaalsete muutusteni. Euroopa peab andma kultuuri- ja loomesektorile võimaluse kohaneda, teha uuendusi ja jõudsalt areneda, tagades seeläbi, et sektorid on tulevikuks valmis.

See visioon on osa **2025. aasta Euroopa kultuurikompassist**, mille abil komisjon kehtestas ambitsioonika ELi poliitikakujundamise strateegilise raamistiku. Kompassis on sätestatud põhisuunad kultuuri- ja loomesektori toetamiseks ja tugevdamiseks ning kultuuri integreerimiseks kõikidesse poliitikavaldkondadesse. Kompass, mida toetavad konkreetsed juhtalgatused, millest paljud on juba käimas, loob aluse pikaajalistele poliitilistele eesmärkidele.

Eespool toodule ja kultuurivaldkonna töökavade saavutustele tuginev **2026. aasta ühisdeklaratsioon „Euroopa kultuuri heaks, kultuur Euroopa heaks“**⁷² on kolmepoolne poliitiline kokkulepe Euroopa Parlamendi, ELi nõukogu ja komisjoni vahel. Selles sätestatakse ühised kohustused ja juhtpõhimõtted ELi tasandi kultuurikoostöö prioriteetsetes valdkondades, austades samal ajal täielikult liikmesriikide pädevusi. Kõnealune deklaratsioon, mille on heaks kiitnud kõik kolm institutsiooni, tugevdab kultuurikompassis seatud strateegilist suunda ja pakub ühist lähtealust tulevikuks.

Järgmine mitmeaastane **kultuurivaldkonna töökava 2026. aastale järgnevakts perioodiks** pakub nüüd olulist võimalust muuta see ühine visioon ja poliitiline konsensus sihipärasteks, mõjusateks ja ajaliselt piiritletud meetmeteks. Kooskõlas kompassis ja ühisdeklaratsioonis sätestatud uue strateegilise alusega võib töökava veelgi suurendada poliitika sidusust ja edendada vastastikust täiendavust olemasolevate või kavandatud algatustega. Keskendudes **kõige pakilisematele teemadele ja konkreetsetele saavutatavatele meetmetele**, võib töökava edendada tõhusat kultuurikoostööd liikmesriikide vahel ELi tasandil.

Seda seisukohta toetavad uuringu tulemused. Mitu liikmesriiki rõhutas vajadust sidusa, täiendava ja tõhusalt struktureeritud töökava järele, mis tugineb varasematele saavutustele. Seepärast soovitab komisjon järgmises tsükli **sihipärasemat ja tegevusele suunatud lähenemisviisi**, vältides liigset teemade arvu, et hoida ära tegevuskava ülekoormamine ning tagada teostatav rakendamine liikmesriikide ja komisjoni poolt. Töömeetodeid tuleks hoolikalt kohandada käsitletavale teemale ja eesmärgile ning halduskoormus tuleks hoida võimalikult väiksena. Liikmesriigid väljendasid sarnast muret ning rõhutasid vajadust fookuse ja tõhususe järele.

Teemad, mida liikmesriigid peavad tulevase töökava jaoks kõige asjakohasemaks, on suures osas kooskõlas kultuurikompassi ja ühisdeklaratsiooni prioriteetidega. Vastustes rõhutati ka järjepidevuse eelistamist, kohandades samal ajal fookust nii, et see kajastaks tänapäeva probleeme. Järgmise töökava peamised prioriteedid, mida kultuuriministrid väljendasid ka oma poliitilises mõttevahetuses hariduse, noorte, kultuuri ja spordi nõukogu 12. mai 2026. aasta istungil, võib kokku võtta järgmiselt.

- **Tehisintellekt ning kultuuri- ja loomesektor**, arvestades tehisintellekti rolli Euroopa konkurentsivõime suurendamisel, vajadust tasakaalustada tehnoloogiline kasutuselevõtt kultuurilise ja keelelise mitmekesisuse säilitamise ja loovisikute õigustega ning tehisintellekti eetilist, õiguslikku ja läbipaistvusega seotud mõju kultuurile. Seda silmas pidades valmistab komisjon ette spetsiaalset tehisintellekti strateegiat, mis on kavas vastu võtta 2027. aastal. Järgmine töökava annab võimaluse lisada täiendavaid meetmeid, et hõlbustada teabevahetust

⁷² Allkirjastatud 18. juunil 2026. ELT C, C/2026/3440, 25.6.2026, [EUR-Lex – C_202603440 – ET – EUR-Lex](#).

riiklike algatuste kohta, ning sihtotstarbelisi meetmeid, et võtta järelmeetmeid soovitudele, mis esitati liikmesriikidele suunatud uuringus mitmekesise Euroopa kultuurisisu leitavuse kohta digikeskkonnas.

- **Kriisiks valmisolek, julgeolek ja vastupanuvõime kultuuris ning kultuuri kaudu,** sealhulgas rahulooma ning kultuuripärandi kaitse ja säilitamine, on muutumas üha olulisemaks. Selle teema pakilisust suurendavad geopoliitiline ebastabiilsus ja esilekerkivad konfliktid, kliimamuutused ja äärmuslikud ilmastikunähtused. Nagu kinnitab ka käimasolev poliitiline töö ELi kriisivalmiduse strateegia⁷³ raames, milles määratletakse kultuuripärand ühena 19 peamisest elutähtsast ühiskondlikust funktsioonist, on vaja arendada ja tugevdada juhtumipõhiseid koordineerimismehhanisme kohalikul, piirkondlikul ja ELi tasandil koos ulatusliku kodanikuühiskonna hariduse ja teadlikkusega. Komisjon leiab, et nende eesmärkide edendamiseks pakub järgmine töökava märkimisväärtset lisaväärtust, kuna selles keskendutakse kultuuripärandiga seotud ohuvalmidusele, täiendades liikmesriikide jõupingutusi suurema koordineerimise ja erialateadmiste jagamise kaudu, muu hulgas kasutades ära eelkõige Ukrainas konflikti- ja kriisiolukordadest saadud õppetunde. Samal ajal on kultuur jätkuvalt oluline sotsiaalse sidususe ja vastupanuvõime edendamiseks, eelkõige üleilmsete probleemide lahendamisel. Digivahenditel, nagu digitaalne säilitamine ja 3D-digiteerimine, võib olla oluline roll, samal ajal kui põlvkondadevaheline teabevahetus võib kaasa aidata vaimse pärandi ja traditsioonilise käsitöö kaitsmisele.
- **Juurdepääs kultuurile ja kultuuripärandile** on endiselt väga oluline, eelkõige alateenindatud piirkondades, puuetega inimeste ning ebasoodsas olukorras olevate või tõrjutud kogukondade jaoks. See hõlmab kultuurielus osalemise edendamist ja kultuuritaristu, näiteks raamatukogude, muuseumide ja kultuurikeskuste võimendamist kogukonna suhtlemiskohtadena ning kohaliku, piirkondliku ja territoriaalse arengu liikumapaneva jõuna. Kultuurile juurdepääsu hästi dokumenteerituse olulisus demokraatliku osalemise ning individuaalse ja ühiskondliku heaolu jaoks tagab, et see teema jääb päevakorras tähtsale kohale. Sellega seoses esitab komisjon 2028. aastaks ELi suunised tervise ja heaolu hüvanguks viljeldava kultuuri kohta. See protsess nõuab liikmesriikide jõulist osalemist ja koostööd. Järgmine töökava võiks anda sellesse tähendusrikka panuse. Lisaks võiks noorte kultuurile ja pärandile juurdepääsu parandamiseks jagada liikmesriikide vahel parimaid tavasid ja tegeleda probleemidega, mis on seotud riiklikul, piirkondlikul, kohalikul või piiriülesel tasandil rakendatavate kultuuripassisüsteemidega.
- **Strateegilised investeeringud kultuuri ja uuenduslikud rahastamisvahendid** on olulised, et laiendada kultuuri- ja loomesektori ressursibaasi ning kasutada kultuuri potentsiaali praeguste ja tulevaste probleemide lahendamisel. Täiendavalt võiks uurida ja arendada selliseid vahendeid nagu segarahastamine, avaliku ja erasektori partnerlused, heategevus ja maksusoodustused. Tulevasel ELi tasandi koostööl võiks järgmise töökava raames olla oluline roll suuniste andmisel, teadmiste jagamisel ja heade tavade vahetamisel, võttes eelkõige arvesse riikide erinevaid rahastamismudeleid ja kogemusi. See teabevahetus võiks hõlmata ka kogemusi, mis on saadud taaste- ja vastupidavusraha ning ühtekuuluvuspoliitika (sealhulgas Euroopa Regionaalarengu Fondi) toetuse kasutamisest kultuuri valdkonnas, eelkõige selleks, et innustada tegema võimalikke tulevasi kultuuriinvesteeringuid kavandatud riiklikesse ja piirkondlikesse partnerluskavadesse.
- **Kunstilise vabaduse kaitsmine** on muutunud ELi tasandi aruteludes tähtsamaks ning üha enam ollakse üksmeelel, et sellel on elutähtis roll demokraatlikes ja avatud ühiskondades. See kajastub nõukogu töös kultuuri rolli esiletoojana demokraatliku vastupanuvõime valdkonnas praeguse töökava raames. ELis kaitstakse loovisikute ja kultuuritöötajate vabadust, et nad saaksid luua ilma tsensuuri või hirmutamisetä ning väljendada oma seisukohti avalikes küsimustes – see on kollektiivne vastutus. Järgmine töökava annab võimaluse tugineda nendele edusammudele, edendades kunstilist vabadust nii meie demokraatia alusena kui ka põhilise töötingimuse, mis teeb võimalikuks jõudsalt areneva ja mitmekesise kultuurimaastiku.

⁷³ [JOIN\(2025\) 130 final](#).

- Loovisikute ja kultuuritöötajate **töötingimuste parandamine** koos kunstilise eneseväljenduse vabadusega on jätkuvalt peamine prioriteet, mida tuleks järgmisesse töökavasse üle kanda ja seal edasi arendada. See võimaldaks tugineda juba saavutatud tulemustele ja võtta arvesse sisendandmeid, mis on saadud kultuurikompassi raames tehtavatest töödest, eelkõige tulevase kultuuri olukorda käsitlevast aruandest ja ELi loovisikute hartast.
- **ELi rahvusvahelised kultuurisuhted** on jätkuvalt ELi tasandi töö põhivaldkond, mille eesmärk on edendada partnerriikidega tehtava kultuurikoostöö sidusust, strateegilist ühtlustamist ja tõhusat rakendamist. Nagu rõhutati hiljutises selleteemalises avatud koordineerimise meetodi töörühmas, on vaja selgemaid geograafilisi ja temaatilisi prioriteete, et vältida lähenemisviiside killustatust vahendite ja projektide vahel. Järgmise töökava esimene samm võiks olla olemasolevate assotsieerimis- ja partnerluslepingute põhjalik uurimine või kaardistamine, keskendudes nende kultuuriklauslitele, ning parematele teabevahetusmehhanismidele liikmesriikidega. See võimaldaks tulevastel läbirääkimistel saavutada strateegilisemat kooskõla, tagades, et kultuurisätted kajastavad nii ELi eesmärke kui ka tegelikku olukorda seoses liikmesriikide tegevusega partnerriikides, tugevdades samal ajal nende sätete mõju täielikus kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega. Lisaks toetab komisjon avatud koordineerimise meetodi töörühma soovitusi, mille eesmärk on parandada kõrgete ametnike kogude järjepidevust ja nende kooskõla laiemate strateegiliste prioriteetidega.

Eespool toodut arvesse võttes võiks järgmine töökava **konsolideerida edusamme ja tugevdada käimasolevaid töösuundi, käsitledes samas esilekerkivaid prioriteete paindlikult** ning vältides jõupingutuste hajutamist või dubleerimist. Tihedas koostöös saavad liikmesriigid ja komisjon muuta ühised prioriteedid käegakatsutavateks ja püsivateks poliitilisteks tulemusteks nii ELi kui ka liikmesriikide tasandil.

LISA: Uuring kultuurivaldkonna 2023–2026 töökava rakendamise kohta – ELi liikmesriikide vastuste analüüs

LISA

Uuring ELi kultuurivaldkonna töökava (2023–2026) rakendamise kohta

Metoodika

3. veebruarist 2026 kuni 19. märtsini 2026 viidi ELi liikmesriikides läbi sihipärane uuring ELi kultuurivaldkonna töökava (2023–2026) rakendamise kohta. Uuringuküsimused saadeti kõigile 27 ELi liikmesriigile ja saadi 26 vastust. Küsimustiku eesmärk oli koguda nii kvantitatiivseid kui ka kvalitatiivseid tõendeid selle kohta, kuidas liikmesriigid hindavad praegust töökava, selle rakendamist, selle panust riiklikku poliitikakujundamisse, selle töömeetodite sobivust ja võimaliku järgmise töökava prioriteete, võttes arvesse Euroopa kultuurikompassi ja ühisdeklaratsiooni „Euroopa kultuuri heaks, kultuur Euroopa heaks“ eelnõu.

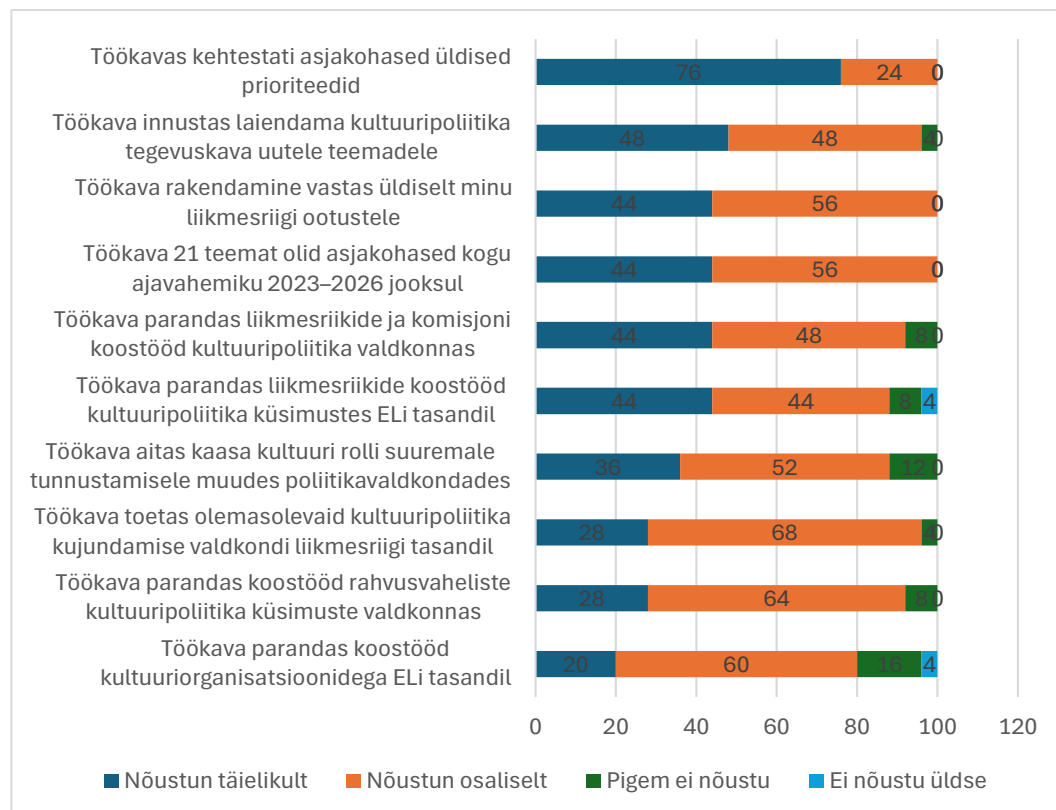
Küsimustikus olid nii suletud kui ka avatud küsimused. See hõlmas hindamisküsimusi, kus kasutati neljapunktilisi skaalasid, jah/ei küsimusi, valikvastustega küsimusi ja avatud tekstivälju, mis võimaldasid liikmesriikidel selgitada hinnanguid, tuua näiteid ja esitada prioriteete üksikasjalikumalt. Uuring hõlmas viit laiemat valdkonda: i) üldine hinnang töökava asjakohasusele ja rakendamisele; ii) töökava panus liikmesriikide poliitika kujundamisse 21 teema ja meetme raames; iii) töömeetodite, sealhulgas avatud koordineerimise meetodi, levitamise ja töökorra hindamine; iv) arutelu järgmise töökava prioriteetide üle, sealhulgas temaatilised ja võimalikud valdkondlikud prioriteedid, ning v) lõppmärkused.

Analüüsis ühendati kvantitatiivsete vastuste kirjeldav läbivaatamine kvalitatiivse materjali temaatilise hindamisega. Suletud küsimuste vastused koondati, et teha kindlaks liikmesriikide hinnangute ja eelistuste üldised mustrid. Avatud vastused vaadati läbi, et teha kindlaks korduvad teemad, illustreerivad näited ja selgitused hinnangute või prioriteetide kohta. Uuringuandmete põhjal koostatud arvandmed on esitatud käesolevas lisas.

Küsitluse analüüsi esialgsed tulemused esitati 27. märtsil 2026 Brüsselis nõukogu kultuurikomiteele, kus liikmesriikidel oli võimalus anda esialgsete tulemuste kohta tagasisidet. See tagasiside oli alus käesolevas aruandes esitatud analüüsi edasisele täiustamisele.

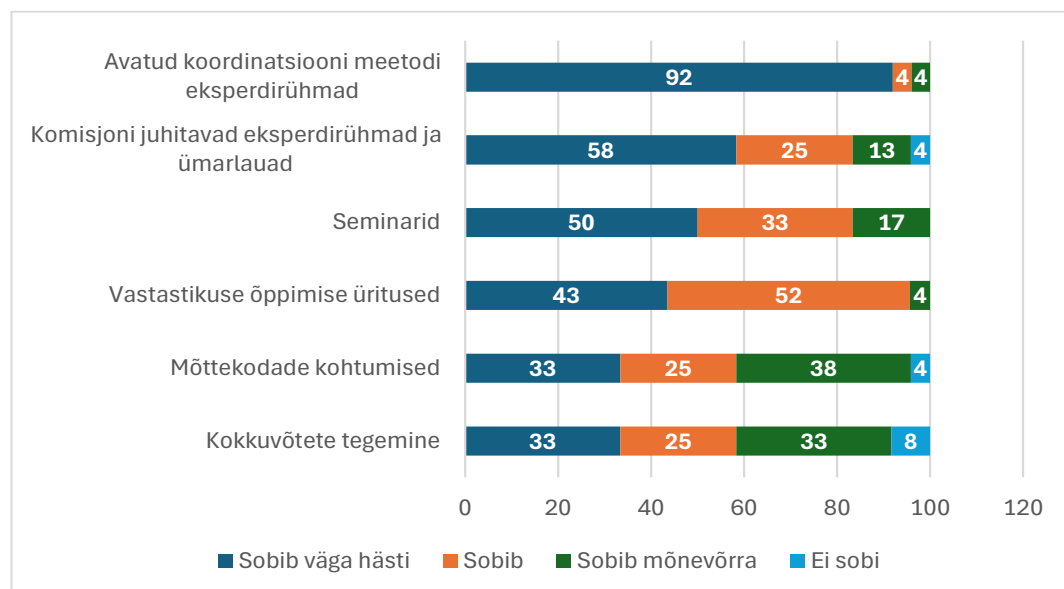
ELi liikmesriikide vastuste analüüs

Joonis 1. Üldine hinnang ELi kultuurivaldkonna töökavale (2023–2026) ja selle rakendamisele (liikmesriikide hinnang järgmistele väidetele) (%)

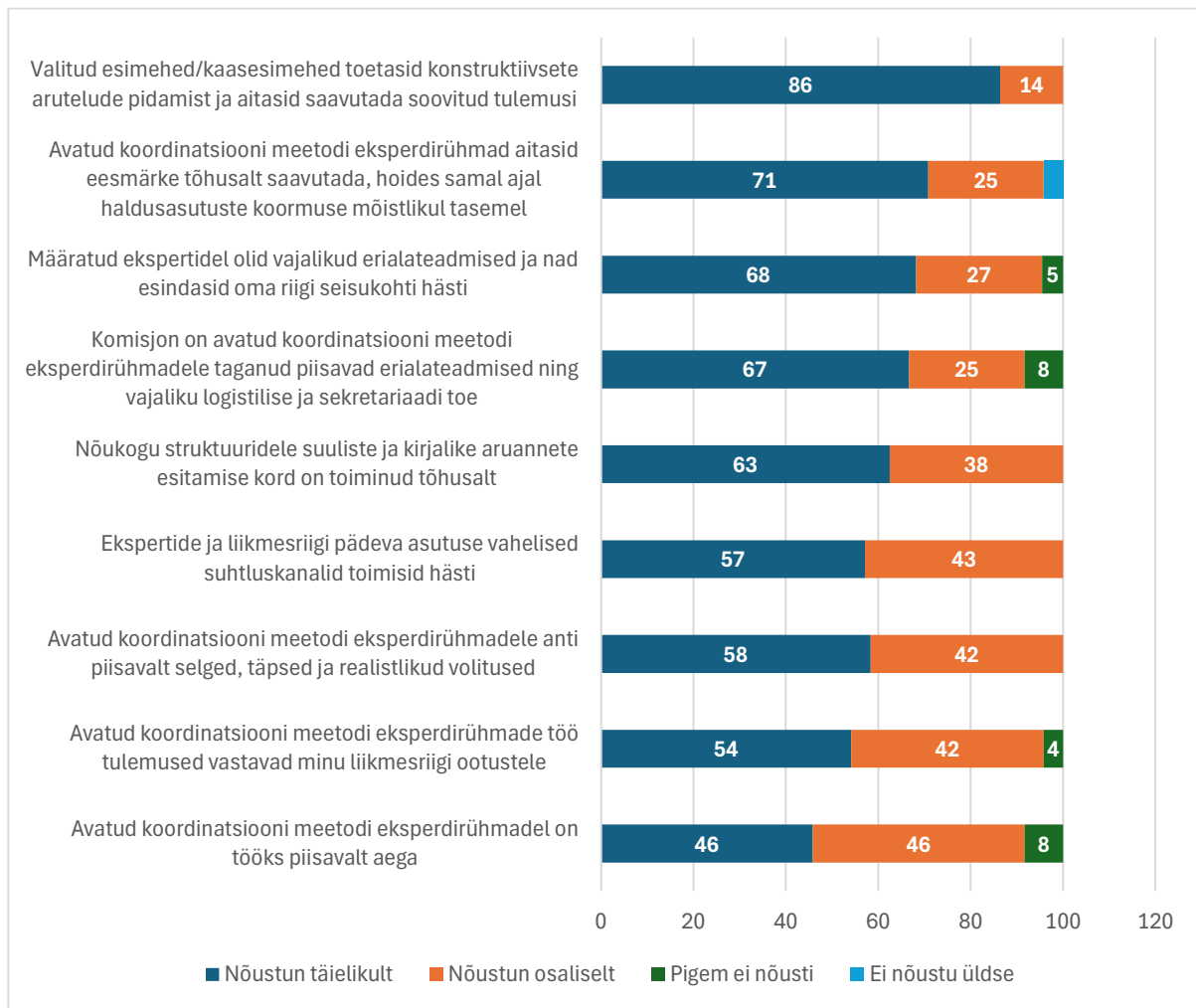
Allikas: liikmesriikidele esitatud uuring ELi kultuurivaldkonna töökava 2023–2026 kohta, Panteia koostatud andmed, 2026.

Joonis 2. Kui sobivad on Teie arvates järgmised töömeetodid töökava eesmärkide saavutamiseks? (%)

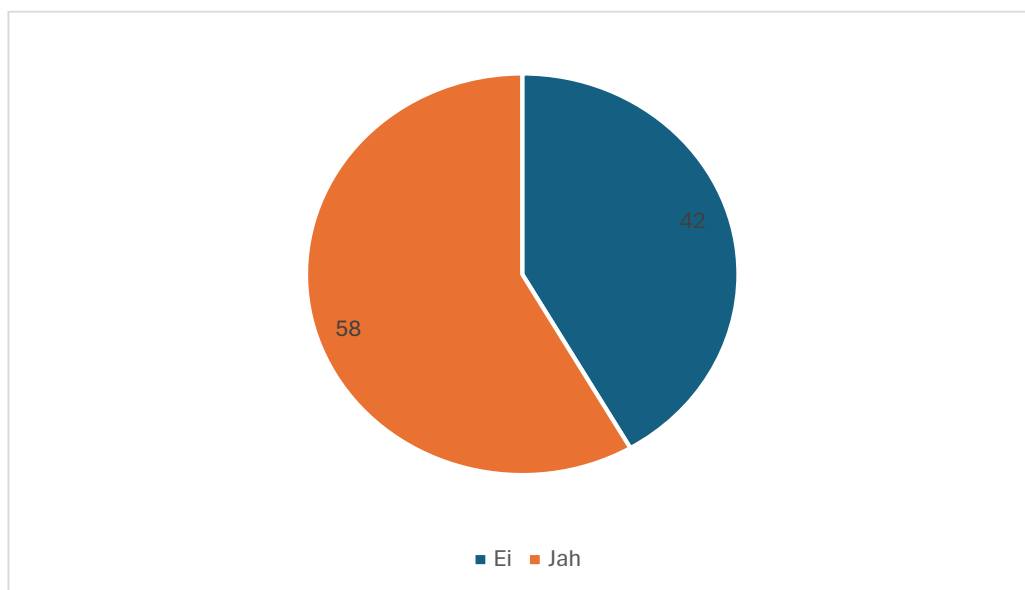
Allikas: liikmesriikidele esitatud uuring ELi kultuurivaldkonna töökava 2023–2026 kohta, Panteia koostatud andmed, 2026

Joonis 3. Kuidas Te hindate järgmisi väiteid avatud koordineerimise meetodi eksperdirühmade töökorralduse ja tulemuslikkuse aspektide kohta? (%)

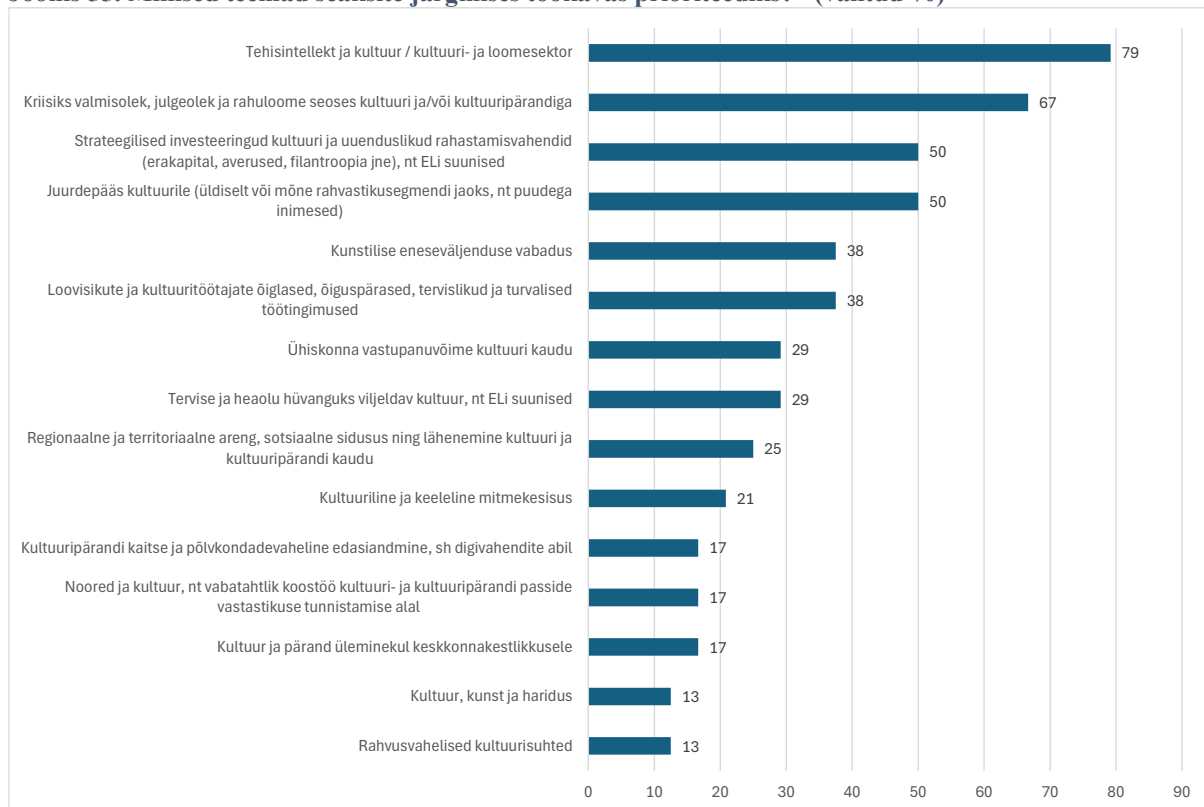
Allikas: liikmesriikidele esitatud uuring ELi kultuurivaldkonna töökava 2023–2026 kohta, Panteia koostatud andmed, 2026

Joonis 44. Kas Teie arvates tuleks järgmises ELi töökavas alustada arutelusid konkreetsete kultuuri- ja loomesektorite üle? (%)

Allikas: liikmesriikidele esitatud uuring ELi kultuurivaldkonna töökava 2023–2026 kohta, Panteia koostatud andmed, 2026

Joonis 55. Millised teemad seaksite järgmises töökavas prioriteediks?* (valitud %)

(*) Märkus: liikmesriigid võisid valida kuni viis prioriteetset teemat.

Allikas: liikmesriikidele esitatud uuring ELi kultuurivaldkonna töökava 2023–2026 kohta, Panteia koostatud andmed, 2026